

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurbas
Nr. 750.

**REDACȚIA
și ADMINISTRATIA.**
Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.
Multămite publice și Lee deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se înapoiază.

ROMÂNUL

Dela comitetul național.

— Comunicat oficial. —

Comitetul central executiv al partidului național român s'a întrunit în 11 și 12 l. c. sub președintele dlui G. Pop de Băsești în ședință plenară, la care au luat parte aproape toți membri comitetului. În aceste ședințe au avut loc discuțiuni asupra situațiunii politice în general, precum și asupra mijloacelor și programului de acțiune în viitorul cel mai apropiat.

S'a constatat, că situația politică sub guvernul actual este continuarea acelu sistem politic de opresiune, față de care și în trecut comitetul a fost silit a observa opoziția cea mai hotărâtă.

În scopul de a manifesta nemulțumirea poporului românesc și a motiva pretențiunile noastre în fața politice actuale de stat, s'a decis publicarea unui memoriu informativ pentru opinia publică, asupra nelegiuirilor, ce le îndurăm pe toate terenele vieții publice. S'au luat măsuri pentru ținerea mai multor adunări populare și, în fine, pentru desăvârșirea organizării partidului, precum și mai ales pentru îndeplinirea lucrărilor referitoare la stabilirea listelor electorale în baza legii celei noi, s'a decis angajarea unei puteri de muncă, care va sta exclusiv în serviciul comitetului.

Comitetul a luat la cunoștință multumitoare activitatea parlamentară a deputaților noștri naționali și l-a împuternicit, ca la proiectele ce sunt a se aduce în discuție în parlament, să apere cu energie punctul de vedere al partidului național român.

În fața zvonurilor răspândite în mod tendențios despre prelinsele tratative cu factorii politici hotărâtori în viața publică a statului nostru, comitetul constată, că dela eșuarea tratativelor din iarna trecută, între acest comitet și între guvernul țării, absolut nu au avut loc nici un fel de tratative. Comitetul național însă, de sine înțeles, se simte dator a discuta cu oricare factor deciziv în viața politică a statului nostru asupra condițiilor de existență națională și desvol-

tare culturală și economică a neamului nostru, și a arăta și acestora, cu orice ocaziune, adevărurile, pe cari se bazează politica partidului național român, singur în drept de a conduce viața politică a poporului românesc din Ungaria și Transilvania.

Bilinguismul.

II.

(il.) Asemenea încercări în paguba limbei materne și în interesul unei limbi străine s'au mai făcut și în alte părți; pretutindena însă în detrimentul instrucției, al educației și al culturii popoarelor respective.

Știința pedagogiei detestează în mod categoric aceste încercări ca fiind în contradicție cu legile firii și cu postulatele progresului cultural și științific al timpurilor moderne.

Fiind chestiunea bilinguismului de o actualitate atât de dureroasă pentru soarta școlilor noastre românești, zilele cărora par numărare, în cele următoare se vor da câteva indicii spre a prezenta în lumina cercetărilor științifice și obiective atât avantajile, foarte puține și neînsemnate, cât și scăderile foarte numeroase și mari, ale bilinguismului.

Spre scopul acesta se vor schița aici, în câteva linii, rezultatele cuprinse în două cercetări pedagogice, privitoare la această chestiune.

Una e broșura intitulată: „Zweisprachigkeit, Vorteile und Nachteile” (adecă: Avantajile și scăderile bilinguismului) scrisă de Eduard Blocher preot în Zürich și publicată în colecțiunea „Pädagogisches Magazin” nr.

385. Iar a doua este instructivă și interesantă cea de doctorat în pedagogie a revizorului școlar Dr. Onisfor Ghibu, intitulată: „Der moderne Utraquismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule”, (adecă: Utraquismul modern sau bilinguismul în școala populară) publicată în numărul 414 al aceleiași colecțiuni de studii pedagogice.

Ca avantajii ale bilinguismului preotul din Zürich nu poate însira decât foarte puține. Și acestea mai ales de natură practică, întrucât viața de toate zilele, mediul sau ocupațiunea cuiva reclamă cunoștința mai multor limbi. Așa d. e. se aude adeseori vorbindu-se de neguțatori sau agenți călători, cari vorbesc mai multe limbi. Aci nu este însă iertat a pierde din vedere, ca aceștia nu stăpânesc deplin și corect nici una dintre limbile vorbite de ei, ci manevrează de obicei cu un număr foarte redus de expresiuni și cuvinte privitoare la bransa lor.

A pătrunde tainele adânci, frumsețile și armoniile intime, ori diferitele nuanțe de înțeles ale cuvintelor nu e nimeni în stare decât doar' cu privire la limba sa maternă, pe care n'a învățat-o în mod silit, ci s'ar putea zice, că a trăit-o în modul cel mai intim sufletesc din frageda sa pruncie și o trăește zilnic îmbogățind-o clipă cu clipă din experiențele vieții de toate zilele și din feliurimea impresiilor traionice și adevărate.

Scăderile bilinguismului le prezintă însă numitului preot cu mult mai numeroase și mai chinuitoare. În rândul prim amintește risipa cea mare de timp și de forțe spirituale, ce o reclamă bilinguismul, citând părerea compe-

In fața împăcării.

(Șoapte din întineric).

II.

Dăscălița incremeni de mirare când îl văzu pe dumnealui eșind din casă cu fața radioasă, c'o gazetă în mână. Auzise dumnealui bubulnd mai înainte în „cancelaria” dumniului, ca și când s'ar fi izbit de podele ceva greu, dar, cum era cuprinsă cu trebile bucătăriei, nu-i dădu șgomotului nici o însemnătate. Din Mai trebuia să fie cu cea mai mare băgare de seamă la pregătirea prânzului, altfel dăscălița îi arunca farfuriile în cap.

Din Mai se închisese dăscălița Spiridon în cancelarie, și ziua-noaptea buchisa la cărți ungurești, inverzia, se'nvineția, asuda, și numai că nu se isbea cu capul de pereti. Și când eșia pe-o clipă afară era mânia trăznetului: nimic nu-i intra în voie, nici nevastă, nici copii, nici pisică, nici câne. La prânz, la cină, biata dăscălița stătea ca pe jar: din clipă 'n clipă era gata să-i repeadă farfuria în cap, numai ceva dacă nu i se 'mpărea.

Din Mai îi fugi slujnica; aia de-i veni în loc stătu o zi, și a treia nu se arătă până azi, deși era jumătatea întâi a lui Septemvrie.

Din Mai copiiii lui Spiridon se jucau tot prin vecini: abia apuceau să imbuce ceva acasă ca s'o poată tuli pe porțiță.

Din Mai schiopa și Bureuș, cănele domnului Spiridon.

Din Mai nu mai cânta dăscălița în strană, Dumineca și 'n sărbători.

Căci în Mai, în cincisprezece, fusese ziua cea nenorocită a examenului, la care asistase domnul inspector regesc unguresc.

„Dacă dumneata până la începutul noului an școlar nu înveți ungurește, te trimit la pensie. Asta e așa de sigur cum e două ori doi patru”.

Așa i-a zis inatul reprezentant al culturii maghiare, în fața protopopului, în fața satului întreg. Și i-a spus românește, să inleagă toată lumea și a pronunțat atât de corect românește încât toată lumea s'a putut convinge că domnul inspector e un român maghiarizat.

Protopopul s'a zis: „Ei, am mai auzit noi așa vorbe”.

Oamenii din sat au răs: „Frumoasă o lumă, Măria Ta”.

Dăscălița, care încă era față s'a supărat: „Nu te-ar fi putut umfla smei până nu ajungeai în satul nostru”.

Dăscălița Spiridon a desperat: „Ăsta'mi face așa”.

Și, 'ncă'n după amiaza zilei de examen, trist și opărit, s'a înscuiat în cancelarie, s'a îngropat între volume ungurești și dicționare. Cum să treacă la pensie? N'avea numai șapte ani de slujbă și cinci copii.

Se știa om harnic învățător de frunte, om de voință tare.

„Pân' la toamnă trebuie să învăț ungurește”.

Dar greutatea pe care cerca s'o iec'n spate era îngrozitoare. De naștere dintr'un sat de pe Olt, îi venia să turbe în fiecare zi, învățând pe dinafară cuvinte neînchipuit de lungi, în fața cărora îl apuceau ametelile. Alta-i să spu: ojto, tabla, fekite, fehîr, dar să-i poți spune domnului inspector: „A nagyságos ur engedelmével”, „a tapasztalat adatai alapján” aici stătea în loc mintea românului și'n cap începea să se'nvârtă morișca...

Chinurile iadului erau nimic pe lângă nenorocirea dăscăliței Spiridon. Nime nu mai putea vorbi cu el, nici chiar popa care-i era nănaș din cununie: se uita necurmat prin aceleși ochi tulburi ca doi picuri de glod.

Dăscălița rămăsese deci incremenită când îl văzu cu fața radioasă. Chiar faptul că ieșise din odaia de studiu pe vremea asta, ar fi fost destul să-i aducă bănueli. Nici odată nu părăsea nechemat sanctuarul torturei lui nemai-pomenite.

Spiridon cu gazeta'n mână veni ată la dăscălița și, ceeace nu mai făcu din Mai, o sărută cu dragoste. Biata femeie! Îi dădură lacrimile.

— În sfârșit am scăpat din brațele nebuniei! oftă Spiridon.

Femeea ametită de neașteptata fericire, nu-i răspunse nimic; se uita zimbînd la bărbat și lacrimile isvureau mereu

tență a lui Spieser, care spune, că a cerca să faci un popor bilingvist, însemnează a-i acăta hrana sufletească atât de sus, ca să n'o poată ajunge nici de cum sau a-i acoperi cu spini drumul spre cunoștința adevărată și spre o fructuoasă activitate spirituală.

„Ein Volk zwei sprachmachen, heisst einfach: ihm den geistigen Brotkorb hohe hängen, ihm den Weg zu wahrer Erkenntnis und fruchtbarer Geistarbeit mit Dornestrüppe versperren”. (Speiser: Elsass Lothr. als Brudersstaat).

Ca a doua scădere a bilinguismului indică Blocher *tâmpirea și slăbirea simțului pentru limbă*, arătând că cel ce voiește să-și însușească două sau mai multe limbi, ajunge în situația de a nu ști nici una cum se cade, sau chiar de a-și deteriora și ultragia limba maternă prin construcții străine, nepotrivite cu firea ei, prin ziceri greșite, prin schimbarea prepozițiilor, prin întrebuițarea iregulară a verbelor. Spre a-și dovedi afirmațiunea aceasta, Blocher citează ca exemplu pe însuș genialul Napoleon Bonaparte, care fiind împărțit în copilăria sa de o educație italiană-franceză, n'a putut ajunge niciodată să stăpânească corect și deplin o limbă. Un ministru a lui Napoleon spune despre acesta următoarele: „Cuvintele, pe cari le-a auzit Napoleon primadată fals pronunțate, le rostea și el totdeauna fals; așa zicea de obicei *secțion* în loc de *session*, *armistice* în loc de *amnistie*, *point fulminant* în loc de *point culminant*; *reutes voyagères* în loc de *reutes viogères*.”

A treia scădere a bilinguismului e *amestecul de cuvinte* mai ales la cei semiculți sau chiar și la cei de o cultură mai înaltă, cari însă nu-și dau silința a traduce în limba maternă expresiunile, cu cari au a face zilnic. Astfel se aud zi de zi advocacy noștri maltratând frumoasa limbă românească cu fel de fel de cuvinte străine. S'a spus nu demult, și cu dreptate, că mai ușor se va putea înțelege un țaran român din Ardeal cu unul din Basarabia ori din Moldova, decât un avocat român din Sibiu cu unul din București sau din Iași. Căci dacă va spune acestora, că a dat „felebezés” ori „sommăkereset” și că l-a pus la „szünetelen”, ori că n'a scos „végrehajtásu”,

desigur nu-l vor înțelege. Pe când țararii își vor putea împărtași în graiul lor simplu și neștricat încă, mai cu ușurință necazurile și suferințele.

Așa fiind cu oameni maturi și înaintați în cultură, nu ne vom mai mira de copiii noștri de școală, dacă spun, că „sinodul electoral s'a ținut la „*ersu December 1847*”, dacă își strică graiul accentuând și cuvintele românești tot pe întâia silabă, ceea ce sună atât de rău în limba noastră: Bogdan, Februar, Moldova ș. a., dacă învățând fără să înțeleagă, atâtea fraze ungurești, ceacă să le redea înțelesul orientându-se numai după asemănarea sunețelor și analogia exterioară a cuvintelor, traducând d. e.: *leng a lobogó: linge la băgău* sau *a pacsirta énekel: mie imi trebuie plăcinte*, care exemplu din urmă denotă totuși o cugutare logică din partea copilului, căci desfăcând cuvântul *énekel* în două părți, a tradus primele două silabe cu *mie* iar ultima *kel* cu *trebuie*, ceea ce ar și corespunde încâtva.

Altă urmare tristă a bilinguismului e, că încetul cu încetul slăbește conștiința de aparținere la un singur neam, la o singură naționalitate. Asemenea cazuri nu sunt rare în școlile noastre populare dela 1907 încoace. Elevul unei școli cu un singur învățător nu știa să spună, care e limba lui maternă: cea română sau cea maghiară? Și ca să împace și capra și varza a răspuns după câțva timp de meditare, că: *amândouă!*

Scăderea aceasta e de natură de a implica în sine și anume *primejdii morale*.

Chiar dacă ar ajunge cineva să stăpânească deplin 2 limbi, din punct de vedere moral n'ar câștiga mult, ci mai mult ar pierde, făcându-și despre sine închipuiri păgubitoare prețuindu-și valoarea sa individuală mai mult decât este în adevăr, pierzându-și echilibrul și trăind o viață de *continuă duplicitate morală*.

Frumosul și adevărul deplin îl poate exprima cineva numai în limba sa maternă, în care poate să-l simtă mai bine, decât în vre-o limbă străină.

Blocher citează cazul unui German, pe care auzindu-l o doamnă vorbind franțuzește, l'a întrebat: „Nu observi, cum minți îndată ce începi a vorbi franțuzește?”

Și încheie cu constatarea, că bilinguismul prezintă mai multe scăderi, decât avantajii și de aceea nu poate fi justificat decât printr'o necesitate stringentă și inevitabilă. Unde această necesitate nu există, bilinguismul să fie înălțurat și să se cultive numai limba maternă, care trebuie să fie baza și izvorul patriotismului pentru orice om.

† **Petru Pipoș.**
1859 — 1913.

Arad, 13 Octombrie.

Școala românească îmbracă doliu pentru un mare conducător al ei. Petru Pipoș, eminentul profesor dela școala normală gr. or. românească din Arad s'a stins ieri din viață, după o viață laborioasă, închinată întreagă cultului științei.

A trăit mereu retras, adâncit în lectură și având o singură și frumoasă țintă: să dea catedrei sale de pedagogie strălucire. A stăpânit o siguranță rară materialul vast al științelor pedagogice moderne și a fost un cultivator entusiast al lor.

Siluieta lui fină, înfățișarea lui concentrată, umbletul lui gânditor contrasta atât de viu în lumea noastră grăbită și însetată după senzațiile efemere ale zilei. Se strecura aproape nevăzut prin mulțime și veșnica lui haină neagră părea a demarca o distanță severă între lumea lui de preocupări senine și între valul gălăgios al vieții ce galopa în juru-i. În intimitatea caldă a cercului familiar, găsea el singura mângâiere... Nu l'a văzut nimenea nici pe la întruniri și nici pe la multele prilejuri de prestații publice românești, — nu l'a ademinit nici unul din numeroasele evenimente sociale românești, câte au avut loc în acest oraș în ultima decenie.

Un exilat voluntar al societății, cum era, singura lui slăbiciune a fost catedra.

Inzestrat cu toate calitățile necesare unui bun pedagog, Petru Pipoș a fost o pildă lu-

— Doamne! oțtă ea în sfârșit, și acum începu să plângă cu hohot

Spiridon o cuprinsese cu brațul stâng peste mijlocul ce se frângea sub toate poverile unei case sărace.

— Adevărat. A fost un iad pentru tine. Toată purtarea mea a fost o ticălosie. Dar' dac'ai ști... dac'ai ști ce chinuri a trebuit să îndur eu. Nu mai vorbești din mine omul, vorbești demonul. De-acum suntem scăpați!

Dăscălița era prea inteligentă ca să nu-l priceapă: văzuse ea bine ce l-a mâncat fericirea.

— Nu mai trebuie să înveți limba aia? ochii ei întrebători, plini de așteptări scaldate în lacrimi, luminau ca două petri scumbe.

— Nu dragă, ne'impăcăm!

Dar vorba asta scurtă n'o pricepu dăscălița.

— Se face pace între români și unguri, și atunci fiecare cu limba lui, asta vreau s'o zic, începu Spiridon. Apoi șezu pe un scaun, începu să citească și să traducă dăscăliței un articol din zăvesta ungurească. Era într'adevăr vorba de-o pace foarte apropiată între români și unguri.

— Asta se face! Nu se poate să nu se facă, declară cu însușețire învățătorul, după ce sfârși de citit, de tradus și de comentat articolul.

— Și nu va mai trebui să mergi prin secuime să înveți limba ungurească? întrebă veselă

dăscălița. — Fusese vorba între ei și despre această încercare desperată.

— Nu dragă! Chiar și dicționarele le voi pune să hodinească în rafturi pentru totdeauna, zise Spiridon.

— Doamne bine-i! șopti dăscălița.

— Bine, și va fi și mai bine. În sfârșit să bată și ceasul nostru odată: să putem trăi cu limba noastră pe nămintul nostru.

— Dar bine, e sigur? întrebă cu oarecare teamă nevasta.

— E sigur. Ungurii trebuie să vadă că fără prietenia noastră și a regatului vecin sunt pierduți, iar pe noi nu ne pot câștiga până nu ne dau dăscălițele ce ni se cad. Eată, fi-am citit tot. Încă în toamna asta se va face cu siguranță împăcarea. Se va aduce o lege nouă. Ah! să-l văd atunci ce față va face domnul însușitor.

Ziua asta, din întâia jumătate a lui Septembrie a fost o zi nespuse de veselă pentru familia lui Spiridon. Cât ce eși din bucătărie, a lergă în uliță, trece la un vecin, își aduse copiii acasă, îi sărută pe rând, îi săltă pe umeri, le împărți creștări să-și cumpere bobonele.

Apoi — ată la popa.

— Ști nănașule? Ai cetit?

— Ce să citească?

— Că se face împăcarea

Popa nu avea abonate gazete ungurești, nici

dăscălița nu avu până în Maiu. Popa nu știa nimic.

— N'ar fi rău, zise el.

— De-acum li s'a'nfundat renegațiilor, zimbea Spiridon.

Ar fi vremea să ne căpătăm și noi drepturile noastre pe pământul strămoșesc. N'ar fi rău să li se deschidă cărmuitorilor ochii.

— Li s'au și deschis, zise vesel dăscălița și începu din nou să citească și să traducă articolul din gazeta ungurească. Nici popa nu pricepea limba asta, ca și dăscălița, ca și preuteasa.

— Numai să nu ne orea grăbim, zise preutul după ce isprăvi Spiridon. „Gazetele acestea ungurești, multe scriu. Nu-mi vine să cred că atotputernicii zilei să aibă intenții serioase”.

El vorbi mai departe arătând cât de fără bază se dovedeau de multeori scrisese presei ungurești.

Dar fericirea lui Spiridon era prea mare ca vr'un ghimpe de îndoială să-i poată intra în inimă; muncile iadului, ce-l așteptau în caz că nu s'ar face împăcarea, erau prea amare, prea îngrozitoare ca să aibă curajul să se gândească la posibilitatea asta.

Trei zile tinu fericirea lui.

În a tria zi gazeta oficială a partidului național desmintea din temelie toate svonurile despre tratativele de împăcare.

minoasă generațiilor ce s'au perindat în seminarul arădan și a știut să dea catedrei înțelesul cel adevărat, pe care atât de puțini i-pot da. Atât metoda lui de prelecțiune, întemeiată pe o deplină cunoaștere a ramului său de muncă, cât și limba și dicțiunea lui clară au fost la înălțimea exigențelor dificile ale misiunii ce și-a ales. În el, rândul profesorilor de seamă ai seminarului centenar din Arad, a câștigat o mândrie nouă, nedisputată. A fost doar, nu numai dascălul cel mai iubit al învățătorimei dela noi, — faima lui nobilă a trecut și dincolo de granițele acestei țări, la frații noștri din regatul liber, unde manualele lui sunt în întrebuintă ca și la noi.

În Arad moartea lui Petru Pipoș a deșteptat sincere păreri de rău.

Viața lui Petru Pipoș.*)

Dr. Petru Pipoș, putere înfloritoare și de o valoare incontestabilă, a văzut lumina zilei la 29 August n. anul 1859 în Alba-Iulia, comitatul Albei-inferioare.

Studiile primare le-a făcut în locul natal, prima dată în limba maternă apoi în cea maghiară, pe lângă care o educațiune și instrucțiune bine îngrijită în cercul familial, îi puse temelii solide pentru cultura morală și intelectuală, al căror dar l'a simțit pururerea sub decursul des voltării sale spirituale.

În anul 1867 a intrat în gimnaziul piarist din Cluj, unde a terminat fiecare clasă cu prestațiune eminentă. Zelul și simțul său spre studiu, — sub influința unor profesori eminenti, se făcu într-o adevărată pasiune pentru toate ramurile cunoștințelor.

După terminarea liceului și după obținerea examenului de maturitate — cu succes strălucit, — se înscrie la facultatea filozofică a universității regești din Cluj, unde încă ca ascultător de anul I, — după un examen prestat cu mult succes, în concurs cu numeroșii săi colegi neromâni, — i se conferi stipendiul de stat, merit elevilor eminenti. Nici o singură dată nu s'a mărginit la îngustul cerc al prelegerilor profesoriale, ci pururerea căuta — din diferite opuri — a-și extinde cercul cunoștințelor sale.

Ca cetățean universitar, în trei rânduri, a fost premiat de către senatul universității pentru operate și disertațiuni științifice de valoare. În fiecare an rectorul magnific avea să-l cetească între cei premiați, ba odată, spre uimirea tuturor, s'a întâmplat, că Pipoș, ca ascultător de anul I, a câștigat premiu și lauda în contra unui

*) „Fragmente din istoricul pedagogicului confesional gr.-or. român din Arad”, — de Iuliu Vuia, Panclova, a. 1887.

Dacă autorul aceluia articol s'ar fi gândit la nenorocirea ce va aduce-o scrisul său în casa învățătorului Spiridon desigur, că mai bine s'ar fi tăiat deștele decât să-l scrie.

Nenorocirea lui Spiridon fu atât de adâncă, încât returnă numai decât acel număr de gazetă: să nu-l mai vadă în casa lui. El, nu mai pricepea nimic. Nu mai înțelegea cum poate să scrie așa ceva un ziar românesc; nu mai dădea două parele pe toată ziaristica noastră.

— Și ăia-s oameni?” zicea necontentit.

Se încue din nou în cancelarie, dar' nu ca să mai învețe unguerește, — nu mai avea putere să se apuce din nou de așa muncă amară; stătea închis numai ca să fie singur și să nu vadă pe nime; îi făcea rău orice semn de viață.

Aștepta să vie întâi Octobrie, când se începea școala în sat.

Aștepta să vie inspectorul; dar nu se mai mânia, nu mai trata dur cu dascălița, nu mai simtea nimic.

Luatu-ți-l-ai pe suflet pân'acum, domnule Muntyán, inspector regesc ungueresc, ori îl lasi să mai chinule încă?

I. Agârbiceanu.

filozof absolvent și profesor diplomat, care concursese la aceeaș temă.

În anul 1880 a depus cenzura de profesor, iar în anul 1881 a fost numit profesor al institutului din Arad. Și, tot în acel an fu promovat Dr. în filozofie la universitatea din Cluj.

De atunci și-a ocupat catedra cu demnitate, propunând studiile pedagogice cu o erudițiune, profunditate și devotațiune rară.

În anii trecuți (înainte de 1887. N. Red.) a ținut dsa și unele prelegeri publice, între cari îi poate servi spre reputațiune tratatele „Femeia”, și „Școala.”

Cu o neobosită energie colaborează la organele „Educatorul” din București, „Biserica și școala” s. a., cărora le ofere un material ales, ceea ce dovedește cunoștințe extinse, idei profunde și binecugetate, limbă curată și dulce.

Lucrările lui.

Dr. P. Pipoș a scris: Metodica, Didactica, Istoria pedagogiei, Psihologia, a tradus Organizația școlară, apoi două neintrecute disertații ținute în adunările generale ale „Reuniunii învățătorilor din protopopiatele arădane I—VII” și apărute în broșură: Rhein și Rousseau, etc.

A ascultat cursurile de vară din Jena la eruditul profesor Rhein.

Din partea Academiei române a primit o scrisoare de laudă și recunoștință.

Funerariile.

Pe clădirile instituțiilor românești au fost azi arborate drapelul negre.

Inmormântarea va avea loc mâine, Marti, la ora 3 d. a. dela locuința din str. Csernovics Péter nr. 5. De aici convoiul mortuar va parcurge strada seminarului. În fața seminarului se va rosti o cuvântare de despărțire. Prohodul mare se va oficia în catedrală, unde la sfârșitul prohodului se vor ține cuvântări.

În cimiter se vor ține două cuvântări de către un profesor al institutului și un elev pedagog.

Familia defunctului publică următorul anunț funebru.

Cu inimă adânc îndurerată și frântă de durere aducem la cunoștință tuturor amicilor și cunoștințelor, că mult iubitul și neuitatul nostru fiu, frate, cumnat și unchiu **Dr. Petru Pipoș**, profesor la institutul pedagogic gr. or. român din Arad, membru de onoare al reuniunii învățătorilor aradane etc., după o viață laborioasă în urma unor suferinți grele și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului în 29 Septemvrie (12 Oct.) 1913, în etate de 54 ani. Inmormântarea scumpului defunct va avea loc în 1 (14) Oct. 1913 la orele 3 d. m., din locuința de pe strada Csernovics Péter nr. 5.

Clipe de seară.

Soarele-și desface brâul
De lumină până'n văi.
Câte-o zdreantă de vâpae
Aruncată stă pe clăi.

Stropi de aur sfarmă prundul
În isvoarele ce curg,
Și'n măhramă de călugăr
Vine fratele amurg.

La toiag de mult își ține
Aninat un zurgălău.
El cum vine se strecoară
Tot pe margini de părau.

Măi amurg, un dor mă poartă
La Siret, departe 'n crâng,
Gol cumplit se face'n suflet
Și suspin și 'ncep să plâng:

Lângă-un plop, adus de coapsă,
Luna mă ninge de sus,
Cum s'a șters ninsora cea
Așa dragostea s'a dus.

Volbură Polană.

Tu ai fost unica mângâiere și sprijin al nostru, ferbinți lacrimi vom vărsa pe mormântul Tău scump până la revedere.

Arad, la 29 Sept. (12 Oct.) 1913. Văd, Zinca Pipoș n. Tatartzy ca mamă, Elena Pipoș ca soră, Gavril Pipoș ca frate, Ana Pipoș n. Eremias ca cumnată, Victor, Zinca, Aurora, Angela, Veturia și Viorel ca nepoți.

Au mai publicat anunțuri funebre: Corpul profesoral dela institutul ped. teol. din Arad, Reuniunea învățătorilor români etc.

TEMERITATE TÂLHĂREASCĂ. Comen-tând articolul dlui deputat Al. Vaida-Voevod, apărut dăunăzi în „Österreichische Rundschau”, ziarul „Budapesti Hirlap” asudă un lung articol intitulat „Nihilism cetățenesc” (Állampolgári nihilizmus) și plin de otravă unguerească. Spune că d. Vaida, dimpreună cu alți bărbați politici nemaghiari, cum e d. Vladan Gheorghevici, fost ministru președinte sârb, care a scris și d-sa o serie de articole de aceiaș luminoasă tendință ca d. Vaida, sub titlul cunoscut cetărilor noștri „Quo vadis Austria?”, — e dușmanul cel mai primejdios al Ungariei și cere guvernului, ca în fața ăstorfel de „aparitii nihiliste” să aplice față de nemaghiari măsuri și mai puțin rezervate. Deosebit de furios e „Bud. H.” pentru „curajul” dlui Vaida de-a fi afirmat, că Avram Iancu a fost pentru Români un bărbat de însemnătatea pe care a avut-o un Andrei Hofer pentru Germanii din Austria. Și „Budapesti Hirlap” are temeritatea cu adevărat tâlhărească să-l numească pe Avram Iancu „ucigașul și bestialul Avram Iancu” (gyilkos, vérengző Ianku Ábrahám)!!

Nu e cel dintâi caz, când ura de moarte ce ne poartă Ungurii, izbucnește într'un chip atât de mișelesc. E acelaș glas, care a spus la 1898, în fața tribunalului dela Alba-Iulia, că Iancu a fost „bandit”... Atunci tâlharul se cheama Lázár și era procuror, acum cine știe ce Ificfy dela „B. H.” Am putea să le răspundem cu aceiaș armă, — să spunem de pildă despre Kossuth, că a fost un escroc ordinar, un aventurier mizerabil, un șarlatan de bălcu, care cu demagogia lui criminală a făcut să se scalde în sânge de oameni trași pe sfoară hoștește, întreg pământul Ungariei. Și poate arma noastră ar fi adevărată. Câți autori unguri, n'au spus aceste constatări asupra vieții celui ce s'a numit Kossuth?

Dar vor amuți odată canalele dela „Budapesti Hirlap” și noi vom fi ceice îi vom readuce la rezon pe adevărații „nihilisti” ai acestui stat, cari sunt tocmai ei. Nu vom uita totuș nici pe generalul Grüne, care l'a alungat cu jandarmii pe Iancu, și nici pe funcționarul Höhn, care l'a palmuit... tot de dragul duhului hoțesc ce strigă azi din coloanele lui „B. H.”...

Nu vă temeți, nemernicilor, că marea umbră a lui Iancu poate să se răzbune...?

Târziu nu va fi niciodată...!

Școalele românești din comitatul Hunedoara în fața prăpastiei. Ni se anunță din Deva: În ședința de azi Sâmbătă, a comisiei administrative a comitatului Hunedoara, inspectorul școlar, Dénes Károly a raportat că acei învățători dela școalele confesionale, ale căror salarii au fost augmentate până acum de consistoriul din Sibiu la suma de 1000 coroane pe an, au cerut ajutoare dela stat, intrucât consistoriul nu mai acordă aceste subvenții. Deoarece inspectoratul școlar a primit deasemenea cereri dela învățătorii a 80 școale confesionale, inspectorul a propus ca cererile să fie refuzate, iar toate comunitățile religioase să fie obligate a spori salariile învățătorilor la minimul de 1200 corane pe an.

Deputatul român d. Vasile Damian, luând cuvântul, a cerut împlinirea cererii învățătorilor deoarece consistorul din Sibiu nu e în situație de a putea da ajutorul cerut, iar chiar interesul statului e că să întrețină școlile confesionale acolo, unde nu se pot înființa școli de stat.

După o discuție mai lungă comisia administrativă a primit propunerea inspectorului, așa că cele 420 de sate românești din comitatul Hunedoarei, cari tot mai aveau vre-o 90 de școli românești, vor rămâne aproape toate fără școli.

Acestea sunt semne de „împăcare” și dovezi despre „imparțialitatea” și „bunavoința” pe care o promitea la Sibiu acum două săptămâni d. ministru Jankovich.

Condiție sine qua non. Ziarul tiszai „Az Ujság” se ocupă în numărul său din urmă, la loc de frunte cu răspunsurile date de mai mulți oameni politici ai noștri, la dorința deputatului sas Schuller, și publicate, după cum cititorii noștri bine știu, în numărul de Vinerea trecută în „Pester Lloyd”. După ce „Az Ujság”, cu multă stăpânire de sine, recunoaște că neamurile maghiare („naționalitățile” zice el) pot aștepta oarecari legitime concesii pe terenul bisericesc și școlar, formulează următoarea „condiție sine qua non, pentru o admisibilă împăcare româno-maghiară:

„Românii să se împrietenească cu ideea unității naționale maghiare, să se plece în fața suveranității statului maghiar („Az Ujság” nu înțelege, de sigur, „ungar”. Red. Rom.), și să vadă în Maghiari, pe reprezentanții ideii statului național maghiar unitar și ai suveranității maghiare, și nu pe membrii unei naționalități. (Cum sunt Românii, Slovacii etc. Red. Rom.)”

Dacă ne gândim, că „Az Ujság”, când cere atât de categoric renunțarea noastră la ori ce situație politică în stat, câtă vreme aceasta ar putea să vădească un cât de neînsemnat caracter de deosebire națională a noastră, — dacă ne gândim, zicem, că „Az Ujság” tâlmăcește, după cum e cert, numai părerile contelui Tisza, avem o dovadă mai mult, că toată încercarea acestuia de-a găsi temeiurile unei conviețuiri pașnice cu noi în cadrele statului ungar, e nesinceră și rău intenționată.

Cauzele senzaționale ale retragerii ambasadorului austro-ungar, contele Szögyény-Marich László. În luna trecută ambasadorul austro-ungar din Berlin, contele Szögyény Marich László și-a luat concediu și a călătorit la domeniul său din Ungaria. Încă atunci s'a răspândit vestea că ambasadorul nu se va mai reîntoarce la postul său. Știrea aceasta a fost atunci desmintită. În cercurile politice din Viena se afirmă acum din nou, în formă de tot serioasă, că ambasadorul Szögyény-Marich, în cel mai apropiat viitor, își va da dimisia. Prietenii ambasadorului Szögyény-Marich afirmă că el se retrage din motive sanitare și din cauza anilor săi înaintați, de fapt însă contele Szögyény-Marich e cauza atitudinii șovăitoare și ridicule a monarhiei, în cursul crizei balcanice, dar mai cu seamă cu prilejul încheierii păcii din București. Biroul de externe din Viena, în credința că Germania e pe partea Bulgarei, a cerut revizuirea păcii din București. Schimbul de telegrame dintre împăratul Wilhelm și regele Carol a fost o adevărată bombă pentru biroul de externe din Viena, care se afla în desorientare deplină, neprimind informațiunile necesare dela ambasadorul său din Berlin. Un alt eșec a suferit monarhia în cazul consulului german din Belgrad, Schlieben, care prin activitatea lui agilă a cauzat pagube comerțului austro-ungar. Ministerul de externe din Viena l-a însărcinat pe ambasadorul Szögyény-Marich să pretindă dela ministerul de externe din Berlin rechemarea consulului. După o trăgănare de un an, însăfârșit, consulul Schlieben a fost transferat în statul american Ecuador, dar motivele secrete ale acestei transferări au fost descoperite publicității și monarhia a fost atacată în chipul cel mai vehement de presa din Germania și opinia publică germană a devenit deadreptul ostilă monarhiei.

Cartea verde a României. Ni se anunță din București: Azi, Luni, va fi dată la tipar „Cartea verde” a României, pregătită de d. Titu Maiorescu, președintele consiliului de miniștri, asupra războaielor din Balcani, în legătură cu atitudinea României.

Această scriere oficială, atât de mult așteptată

va conține toate actele diplomatice primite și trimise de ministerul român de externe, statelor aliate, Turciei și celor șase mari puteri. La ea va fi anexat protocolul păcii dela București și patru hărți privitoare la noua situație politico-geografică.

Toate actele au fost comentate și explicate de

d. Maiorescu, iar hărțile au fost lucrate la institutul geografic român, după indicațiile stat-majorului general al armatei.

Prețioasa lucrare va fi tipărită în trei mii exemplare și va fi trimisă guvernelor străine, miniștrilor români din țară și străinătate, membrilor corpurilor legiuitoare și presei.

Ședința comitetului național, în Budapesta.

— Dela corespondentul nostru special. —

Budapesta, 12 Octombrie.

Ieri și alaltăieri, în 11 și 12 Octombrie n. s'a întrunit în Budapesta comitetul central executiv al partidului nostru național român. Ședințele au fost prezidate de d. George Pop de Băsești, iar protocolul l-a condus secretarul general Dr. Vasile Lucaciu. Au mai fost de față membrii: Dr. Teodor Mihali, Emanuil Ungureanu, Iuliu Maniu, Dr. Ștefan C. Pop, Vasile Dămbian, Dr. Nestor Oprean, Dr. Nicolae Șerban, Constantin Lucaciu, Dr. Aurel Cozma, Dr. Ion Nedelcu, Dr. Ioan Ciordaș, Dr. Aurel Lazar, Dr. Nicolae Vecerdea, Dr. Romul Boila, Dr. Iustin Marșieu, Dr. Romul Veliciu și Vasile Goldiș.

La ordinea zilei au fost multe chestiuni de cea mai mare importanță.

Înainte de toate, secretarul general, d. V. Lucaciu, a raportat asupra situației generale politice și a atitudinii partidului nostru național în fața acestei situații. Comunicatul oficial, publicat la alt loc al ziarului, arată hotărârile comitetului în fața situației generale politice a statului nostru. S'a constatat anume, că situația politică sub guvernul actual este continuarea aceluși sistem politic de opresiune, față de care și în trecut partidul național român a fost silit a observa opoziția cea mai hotărâtă. Este deci prea evident, că această opoziție se va continua, și, în consecință

comitetul a hotărât lansarea unui memoriu

pentru informarea opiniei publice din țara noastră și din străinătate. Pentru compunerea acestui memoriu, s'a constituit, la propunerea dlui Dr. Aurel Cozma o comisiune în persoanele dlor: Dr. Teodor Mihali, Dr. Alexandru Vaida-Voevod, Dr. Vasile Lucaciu, Iuliu Maniu, Dr. Aurel Vlad, Dr. Valeriu Moldovan și Vasile Goldiș.

Memoriul va fi publicat în toate limbile europene.

și el va conține toate fărădelegile, ce se comit împotriva neamului nostru românesc din partea politicii actuale de guvernament.

Adunări populare.

Pentru manifestarea adâncii nemulțămiri, de care este cuprins întreg poporul românesc din Ardeal, în fața nenumăratelor atentate ce se săvârșesc în contra ființei sale etnice și în contra intereselor sale naționale, s'a decis ținerea mai multor adunări populare. În timpul cel mai apropiat se vor ține asemenea adunări: în Sibiu, Brașov, Alba-Iulia, Arad, Lugoj ș. a.

Reactivarea biurolui central.

Comitetul național este hotărât a se angaja la o activitate întinsă și sistematică, pe deoparte pentru informarea continuă a străinătății despre încălcarea națiunii noastre din partea politicii de guvernament a Statului-Ungar, pe de altă parte pentru aprofundarea tot mai adâncă a conștiinței acestei nedreptăți în masele largi ale poporului românesc, care astfel va fi pregătit pentru înțelegerea luptei spre apărarea și asigura-

rea existenței sale naționale și înlăturarea jugului, sub a cărui apăsare suferă de atâtea amare veacuri.

În vederea acestei activități, care reclamă o muncă neîncetată, zilnică și sistematică, comitetul național a hotărât să dea viață nouă biroului său central, cu sediul în Arad, și a decis în acest scop angajarea unui funcționar permanent și salarizat, astfel ca să poată sta exclusiv în serviciul marilor probleme ce i se impun spre deslegare biroului central. Credem, că în curând vom fi în situațiunea de a cunoaște și persoana, care va fi chemată să primească funcțiunea acum creiată prin hotărârea din chestiune a comitetului național.

Contribuția națională.

Se va începe deci acum acea muncă adevărată și bine chibzuită, fără de care cele mai înțelepte hotărâri, cele mai curate și mai bune gânduri, rămân fraze frumoase sunătoare, dar fără de viață. Bine înțeles, această muncă cere jertfe însemnate dela aderenții adevărați ai cauzei naționale și jertfa aceasta trebuie să se aducă, căci numai dela puterile noastre proprii, numai dela jertfa noastră proprie ne poate veni mântuirea. În vederea lucrărilor ce sunt a se săvârși, ca pilă bună și frumoasă membrii comitetului național, cu adevărată însuflețire, au primit de bună voie asupra lor și s'au obligat a contribui anual cu câte 60 de cor. pentru acoperirea cheltuielilor biroului central. În temeiul acestei laudabile pilde a fruntașilor, se va face apel la toți sinceri aderenți ai partidului, la toți fiii iubitori ai acestui neam, ca fiecare să-și dea oboul la munca, ce se începe pentru desrobirea neamului nostru, străbătând tot mai adânc în sufletele Românilor cunoștința adevărului: nu este mântuire fără de jertfă.

Activitatea parlamentară a deputaților.

Comitetul a luat cu mulțumită la cunoștință activitatea parlamentară a deputaților noștri naționali și i-a împuternicit să continue lupta lor din parlament în contra proiectelor de legi, cari toate sunt îndreptate în contra libertății și mai ales împotriva neamului nostru. Indată la începerea desbaterilor parlamentare, verosimil președintele clubului parlamentar al deputaților naționaliști d. Dr. Teodor Mihali, va lua cuvântul și va da expresiune neîncrederii partidului național român față de guvernul contelui Ștefan Tisza.

Chestiunea tratativilor.

Cu mare interes și, cum se zice, cu atențiune într'adevăr încordată au ascultat membrii comitetului expunerea clară și prea interesantă a dlui Dr. Iuliu Maniu, referitor la tratativele, cari, în iarna trecută, au avut loc între bărbații de încredere ai comitetului național (Dr. Teodor Mihali, Dr. Iuliu Maniu și Valeriu Branisce) și între contele Ștefan Tisza, atunci președinte al camerei ungare. S'a constatat în firul acestor expuneri, că în iarna trecută contele Ștefan Tisza, atunci președinte al camerei ungare, le-a comunicat bărbaților conducători ai partidului

nostru național dorința sa de a sta de vorbă cu dânsul asupra chestiunii noastre naționale.

Se știe, că fruntașii noștri au adus la cunoștința comitetului național această dorință a contelui Tisza și comitetul național a emis din mijlocul său o comisiune de 10 membri, cu însărcinarea să dea dlui Tisza informațiile, pe cari le va cere. Această comisiune a emis din sânul său o delegațiune mai restrânsă, în persoanele dlor Dr. Teodor Mihali, Dr. Iuliu Maniu și Valeriu Branice, cari au avut mai multe întâlniri cu d. conte Ștefan Tisza. Delegațiunea comitetului a înaintat dlui Ștefan Tisza în scris doleanțele și pretențiunile noastre naționale, a căror împlinire ar putea să producă o împrietenire a poporului românesc din Ungaria și Ardeal cu politica de guvernament a statului ungar. Contele Ștefan Tisza asemenea și-a dat răspunsul în scris, dar acest răspuns a fost de așa natură, încât comisiunea de 10 careia i s'a făcut cunoscut răspunsul dlui conte Ștefan Tisza, a constatat, că lipsește ori ce bază pentru continuarea discuțiilor cu președintele camerei ungare și astfel

tratativele au încetat fără absolut nici un rezultat

și de atunci comitetul național, ori bărbatului lui de încredere n'au mai avut nici un fel de discuție, nici cu d. conte Ștefan Tisza, care într-aceasta a primit însuș conducerea guvernului, nici cu alt bărbat politic ungar.

Acesta este istoricul adevărat al *asa numitelor tratative*, cari au fost obiectul atâtor comentarii și svonuri, nu numai în presa străină, ci și în mijlocul publicului nostru românesc. Despre mersul acestor discuțiuni delegații comitetului au compus un foarte amănunțit protocol, în care se cuprind și toate actele referitoare. Acest protocol, ca și întreg dosarul afacerii, nu se poate încă publica, ceea ce va înțelege ori ce om, care știe ce va să zică asemenea discuții și tratative. Toți membrii comitetului s'au putut însă convinge, că discuțiile cu contele Ștefan Tisza au fost purtate din partea noastră cu distinsă pricepere și cu demnitate impunătoare.

În preajma *tratativelor (!)* s'au răspândit tot felul de svonuri tendențioase, unele chiar fanatice. Toate acestea se reduc însă la simplul fapt, că în cursul vremii unii dintre fruntașii noștri naționali au avut discuțiuni asupra chestiei noastre naționale și că *prelații români, cari asemenea au fost invitați să comunice guvernului doleanțele lor privitoare la afacerile bisericesti și școlare. Prelații au făcut, ce li s'a cerut, au înaintat adrese la guvern, dar soarta acestor scrisori nu se cunoaște, ci faptul este, că guvernul nici până în ziua de astăzi n'a rezolvit favorabil nici una din doleanțele școlare.* Atât din partea guvernului Lukács, cât și a guvernului Tisza se aud vorbe dulci, dar faptele sunt cu atât mai amare. Acesta este stadiul, în care a ajuns chestia împăciuirii. Mai presus de ori ce îndoială este cert un lucru: *actualul comitet național cu nimeni nu va încheia nici o transacțiune, care ar fi jignitoare intereselor noastre naționale politice.*

Se poate prea ușor, că contele Ștefan Tisza, acum prim-ministru, va voi să continue discuțiile sale cu comitetul nostru național asupra condițiilor de împăciuire a poporului românesc. Aceasta e chiar datorința sa, ca unul care are răspunderea pentru fericirea și viitorul statului. Nu mai puțin comitetul național are datoria a discuta cu ori care factor decizător în viața politică a statului asupra condițiilor de viață națională a neamului nostru. Partidul național român poate să fie însă liniștit, căci pentru asemenea

eventualități delegații de mai înainte ai comitetului național s'au afirmat într'un chip atât de strălucit, încât nu putem avea nici o temere de eșec ori de blam. Un Dr. Iuliu Maniu va ști totdeauna să apere interesele națiunii române față de ori care diplomat, fie el chiar contele Ștefan Tisza, ministrul președinte ungar.

Ori ce discuții ar urma însă acum, în timpul apropiat ori mai târziu, discuții de cari noi nu ne temem, ci chiar le dorim, *aceste discuții nu pot să împiedece continuarea luptei celei mai energice în contra guvernului păcătos al contelui Ștefan Tisza, care a inaugurat cel mai odios sistem de prigonire în contra ființei noastre naționale.* Va trebui să luptăm cu toată energia, pentruca să convingem definitiv pe contele Ștefan Tisza, ori pe altul, care va veni după vremuri, că monarhia austro-ungară are cea mai de căpetenie problemă a sa, rezolvarea chestiei românești, și că, această rezolvire, nu se poate face, decât pe temeiul egalei îndreptățiri, asigurându-i-se națiunii române de aici existența ei națională și puțința de a-și apăra interesele politice, culturale și economice.

Alte afaceri.

După terminarea agendelor politice ale comitetului, fruntașii noștri au discutat și alte chestiuni de importanță pentru interesele noastre obștești. Între altele s'au luat măsuri pentru asigurarea existenței mai departe a ziarului nostru național „Gazeta Transilvaniei” din Brașov și s'au dat presei naționale îndrumările de lipsă pentru propaganda viitoare politică în interesul partidului național român.

S'au luat hotărâri potrivite și în chestia internatelor românești de lângă universitățile din Budapesta și Cluj. Peste tot comitetul național în viitor va fi cu toată grija, nu numai pentru politica proprie, militantă, a partidului național, ci va urmări cu atențiune și va da îndemn și tot ajutorul său moral tuturor acțiunilor și întreprinderilor menite să favorizeze interesele culturale și economice ale poporului nostru.

Pentru reconstruirea clubului comitatens român din comitatul Târnavei-mici a fost emis din partea comitetului d. Dr. Aurel Vlad.

Pag.

† Sublocotenentul Negel.

— Un nou doliu al aviației române. —

Târgoviște, 10 Octombrie.

Tânără aviație română a plătit azi, Sâmbătă, un nou și dureros tribut de sânge. După *Caranda* și primul aviator-constructor român *Aurel Vlaicu*, aviația română a pierdut azi pe tânărul aviator sublocotenentul de roșiori *Negel*, care și-a trecut brevetul de pilot acum patru zile.

Sublocotenentul *Negel* făcuse ieri, Vineri, câteva sboruri foarte reușite la Giurgiu și Turtucaia iar azi, Sâmbătă, se pregătea să plece din nou, când soarta nemiloasă i-a pregătit un sfârșit atât de dureros.

Moartea sublocotenentului *Negel* a produs cea mai profundă impresie, mai ales că încă este proaspăt în memoria noastră tragicul sfârșit al regretatului *Vlaicu*.

Cum s'a întâmplat accidentul.

Azi, Sâmbătă, la orele 10 și 30 minute un aeroplan a fost văzut venind dinspre București în direcția orașului Târgoviște. Nu mult după aceea aeroplanul, un biplan „Farman” pilotat de sublocotenentul aviator *Negel* a ajuns deasupra hipodromului școlii de cavalerie.

Aci se afla între alte persoane și mecanicul *Iosifescu* dela „Liga națională”. Acesta recunoscând pe aviatorul *Negel* i-a făcut semn cu

o bucată de pânză albă indicându-i locul cel mai nimerit pe care putea să aterizeze.

În momentul acela sublocotenentul *Negel* care avea ca pasager pe mecanicul *Nichita Tacefi*, se afla la o înălțime de 1000 de metri.

Urmând sfatul mecanicului *Iosifescu*, sublocotenentul *Negel* se decise să aterizeze în care scop stingând motorul începu să se scoboare în sbor planat spre locul ce-i fusese indicat. Astfel scobori până la 400 de metri când aprinzând din nou motorul a început să se scoboare cu o iuteală și mai mare. Peste puțin nu se mai afla decât la câțiva metri departe de pământ ceea ce proba că scoborirea fusese executată cu prea mare grabă și cu multă lipsă de prudență. În momentul acela văzând că terenul nu era potrivit pentru aterizare *Negel* a voit să sboare din nou pentru a alege un alt loc de coborire.

Catastrofa.

În momentul acela însă roatele aparatului pe care pilotul nu putea să-l stăpânească s'au lovit cu putere de pământ și aparatul s'a dat de două ori peste cap.

Nichita Tacefi, mecanicul aerodromului dela Chitila care după cum am spus, era pasagerul lui Negel, a fost aruncat afară din aparat la o distanță de patru metri.

Nefericitul sublocotenent Negel, însă, a fost apucat sub aparat, rămânând mort pe loc cu baza craniului zdrobită.

Nichita Tacefi, deși grav contuzionat, a scăpat însă cu viață și în momentul de față este afară din ori ce pericol.

Cauzele accidentului.

Mecanicul *Nichita Tacefi*, pasagerul sublocot. *Negel*, cu care am putut vorbi, mi-a declarat următoarele cu privire la cauzele ce au determinat nenorocirea:

În momentul când Negel a voit să aterizeze ne aflam la peste 1000 metri înălțime. Faptul că ne aflam așa de sus l'a făcut să se coboare cu o viteză prea mare. Când am ajuns la 100—200 de metri, pilotul a repus motorul în funcțiune, începând o coborâre mai repede.

La o distanță de un metru sau doi dela pământ, aviatorul a voit să schimbe manivela spre a-și relua sborul. Neavând însă timpul suficient, aparatul s'a izbit puternic de pământ.

De fapt aterizarea nu ar fi fost cu puțință pe locul unde s'a întâmplat nenorocirea, deoarece acel loc era prea jos, iar în față eram opriiți de o barieră de manejul școlii de cavalerie.

Nu-mi pot da seama unde și când am fost asvârlit.

Am întrebat pe mecanicul *Iosifescu* dela școala de aviație, care se afla pe teren în momentul căderii aparatului, asupra împrejurărilor accidentului.

El mi-a spus că accidentul a fost determinat de următoarele cauze: iuteala vertiginosă cu care se făcea coborârea cu motorul în funcțiune și curenții de aer, cari, în partea unde aviatorul voia să aterizeze, erau foarte puternici, terenul venind în vale.

Sublocotenentul *Popescu*, aviatorul care a venit Joi la Târgoviște tot pe un „Farman” și care n'a putut să se înapoieze la București având un deranjament la aparatul său, îmi spunea:

— Așteptam să mi se aducă dela școală un nou magnetou și eram bucuros că astăzi pot pleca înapoi la București, văzând aparatul care sosea în zare.

Am băgat de seamă însă că aparatul cobora cu motorul în plin și că coborârea se face cu o iuteală mare și am fost sigur că trebuie să fie sublocotenentul *Negel*, căci el întotdeauna avea obiceiul să coboare până aproape de pământ cu motorul în plin, pentru ca pe urmă să-și poată relua sborul, făcând mai multe viragii la înălțimi mici, relative, și apoi să aterizeze.

Starea aparatului.

Aparatul se află pe câmpul hipodromului școlii de cavalerie, întors cu partea de jos în sus și complet sfărâmat. Înaintea aparatului, la o distanță de 30—40 metri, se află un maneaj pentru călărie, cauză principală care a făcut pe aviator să caute a-și relua sborul în scopul de-a evita un accident.

Cadavrul la infirmeria școlii de cavalerie.

Corpul nefericitului aviator a fost ridicat imediat după cădere și dus în infirmeria școlii de cavalerie. Pe față n'are nici o leziune, decât puțin sânge, care probabil a curs din rana ce o are la baza craniului, care e fracturată și din care cauză a avut o moarte instantanee.

D. căpitan *Dr. Proca*, medicul care a examinat cadavrul, a stabilit că *moartea a fost fulgerătoare*, în urma puternicei izbituri cu pământul, care a provocat fractura bazei craniului.

Comandantul și ofițerii școlii de cavalerie stau împrejurul infirmeriei și, consternați, plâng moartea tânărului lor camarad, care avea vârsta între 23—24 de ani.

S'a telegrafiat familiei, ministerului de război și școlii de aviație și se așteaptă sosirea unei comisiuni de anchetă, care să stabilească cauzele accidentului.

Vestea morții lui Negel a produs o profundă durere în oraș.

Aducerea corpului sublocot. Negel în București.

Azi, Sâmbătă, după amiază la orele 4 au sosit cu automobilele, venind din București, următorii: *principele V. Bibescu*, căpitanii: *Sturza, Paraschivescu, Fotescu, Popovici*, și sublocotenent *Cantacuzino-Pascanu*. Totodată s'a adus dela București un sicriu de metal în care a fost introdus corpul nefericitului aviator Negel.

Sicriul a fost transportat la gară, fiind urmat de d-nii: colonel *Portocală*, comandantul școlii de cavalerie, ofițerii acestei școli, mecanicul *Nikita*, ofițerii aviatori sosiți din București, și un numeros public. La gară, cosciugul a fost așezat într'un vagon mortuar în trenul de persoane dela orele 6.

Cor.

Lupta în Congregația Turda-Arieș.

— Corespondență specială. —

Turda, 11 Octombrie.

Congregația de toamnă a comitatului și-a ținut ședința ordinară de toamnă la 8 Octombrie. Cu ocazia aceasta s'a desbătut și votul de încredere propus noului cabinet Tisza.

Sedința a fost foarte cercetată cu toate că aparatele oficioase au lucrat din răzputeri.

După referada comisiei permanente, a urmat primul orator *Dr. Vertan*, deputat, în numele partidului kossuthist. Abia a avut lângă dânsul 2-3 consoți. A urmat imediat la cuvânt d. *Emil Kormos Alexandrescu*, prezidentul partidului național român din comitatul Turda-Arieș.

Precum bărbații noștri dela Arad și Făgăraș, așa și dsa a exprimat o neîncredere totală față de cabinetul actual și cu deosebire șefului lui, contelui Tisza.

A amintit cum opoziția a fost aruncată din parlament, cum a fost lovită în cap imunitatea deputaților cu sabia lui Gerő. Spune că contele Tisza, după faimosul proces Désy-Lukács, s'a identificat cu cel mai mare panamist al Europei. Oratorul arată apoi, că legea nouă electorală e în detrimentul țării în general, dar în special Românilor și naționalităților. Va urma noua împărțire a cercurilor, în care opoziția maghiară și cu deosebire Românilor nu vor primi mandat. Dacă până acum, la 4 milioane avem 5 deputați, în viitor nu vom avea probabil nici unul și astfel iarăși vom trece la pasivitate. Aminteste că Tisza era în combinație să fie urmașul lui Berchtold. Dacă s'ar întâmpla una ca aceasta, el cu mâna lui nefastă ar duce Austro-Ungaria la faliment complet.

Zice că monarhia are 50 milioane de locuitori, din cari 27 milioane slavi, 4 români, 1 milion italieni și abia 17—18 milioane germani și unguri, cari nu e permis să pângărească drepturile firești ale popoarelor nemaghiare. D. Lahovary, dep. român, secondat de cei francezi, la conferința de pace din Haga, a propus să fie desbătută în conferința anului viitor chestiunea statelor poliglote, în cari popoarele trebuie să ia pildă dela Turcia europeană, să împace toate naționalitățile, pentru ca un al doilea măcel balcanic să nu fie cu putință. În numele partidului național român declară neîncredere cabinetului actual.

La ședința slab cercetată au fost abia 2—3 kossuthiști și numai 5 români naționaliști. Atrag atenția membrilor români, că cu așa număr mic nu se poate lucra cu succes pentru cauzele românești.

La congregația anterioară au fost toți de față, acum însă numai 5 membri. În interesul cauzei nu e permisă repetiția unei atât de mari nepăsări.

Corespondentul.

Chestiunea Vlahofonilor din Macedonia.

— Dela colaboratorul nostru special. —

București, 10 Octombrie n.

Acesta este titlul unei corespondențe trimisă din Grebena-Macedonia ziarului „Nea-Imera” la Atena. Corespondentul, după ce constată îmbunătățirile uimitoare realizate în noua provincie numai în restimpul celor zece luni de dominațiune grecească, consacră întregul cuprins al articolului **cauzei Românilor din Macedonia**.

Deoarece articolul în chestiune este expresiunea sentimentelor de cari sunt însuțieți prietenii noștri greci față de frații noștri din Pind, îl reproducem în întregime în coloanele „Românului” din Arad și atragem respectuos serioasa atenție a cercurilor diriguitoare din România asupra felului cum înțeleg cei din Atena să aplice autonomia școlară și bisericească acordată și recunoscută prin tratatul de pace din 28 Iulie 1913 încheiat la București.

Iată articolul în traducere românească:

„Și în mijlocul acestei prefaceri generale ne întrebăm, ce a devenit faimoasa chestiune a Vlahofonilor? Unde să se fi ascuns „asupriții” Cuțovlahi și nici nu se mai văd, nici nu se mai aud? Ne reamintim de primele luni ale dominațiunii grecești când interesatul guvern de peste Dunăre căutase prin repețitele demersuri să creleze o chestiune Cuțovalahă. Și se făcuseră pe atunci lungi și severe cercetări, dar ce a rezultat din toate acestea? Că se iscase un incident când cu distribuția aurului propagandei, ce a curs din belșug sub dominațiunea turcească. Ce au devenit Cuțovlahii din *Avella, Perivole*¹⁾ și cei din regiunea noastră. A fost oare atât de mare răutatea autorităților grecești încât să paralizese ori ce acțiune sau nu cumva prozelitismul bănesc, care sub Turci a obținut atâtea succese, n'a putut să rodească sub administrația grecească? Nu se știe. Ceea ce însă, trebuie să se accentueze este faptul, că chestia Vlahofonilor nu mai poate să existe pentru simplul cuvânt că nu mai există Cuțovlahi sau Vlahofoni în circumscripția noastră. Există numai prea numeroși prin excelență Greci, (!!!) cari frecventează bisericile și școlile grecești, și ca să se înțeleagă cu Turcii, vorbesc, afară de limba greacă, un alt idiom, ce nu seamănă cu limba românească, dar mai mult fiind un amestec corupt din limba albaneză și românească. Adică întocmai după cum în Atica există *Menidiații*²⁾ vorbind albanezește fără să fie albanezi. Iar locuitorii acestor părți ce unora le place să-i denumească Vlahofoni, nu lasă nici o ocazie să-și manifeste elenismul lor. Astfel acum câteva zile prefectul nostru Zavecanu a făcut o inspecție în centrul românesc Perivole. Locuitorii, mic și mare, au ieșit într'un timpințarea dlui Zavecanu. Clopotele dela biserică nu încetau și detunăturile de pușcă se aruncau încontinuu, așa încât într'un moment ar fi crezut că se găsește, nu în mijlocul Macedoniei, dar în vr'un oraș din vechea Elladă. Mișcător din cale afară era aspectul elevilor și al elevelor, cari cântau imnul grecesc grupați sub cutele steagului grecesc...

„Dar nota caracteristică a entuziasmului celor oficioși și neoficioși este următoarea:

„În a doua zi a sosirii dlui prefect Zavecanu, consiliul din Perivole, întrunindu-se în ședință extraordinară a luat hotărârea, ca una din localitățile, cari dominează orașelul Perivole, să poarte numele de „Zavecanu” în semn de considerație pentru administrația grecească.

„După toate acestea nici vorbă nu mai poate fi de Vlahofoni”.

Fără nici un fel de comentariu.

Pyrrhus.

¹⁾ *Avella* și *Perivole* au fost două centre românești importante. Școlile și bisericile comunale erau în posesia comunităților românești și mitropolii greci nu aveau acces în satele acestea.

²⁾ *Menidiații* sunt Albanezii aceia cari vorbesc numai albanezește și nu cunosc de loc limba greacă deși trăiesc în Grecia liberă.

„Deșteaptăte române”.

„Seara de cunoștință a studenților universitari valahi din Cluj”.

— Corespondență ocazională. —

Cluj, 12 Octombrie.

Sâmbătă, 11 Octombrie n. pe la orele 11 a. m. făcându-mi obiceiul drum de acasă până la universitate și de aici la casina română, întâlneam, ca nealtdată, grupuri de studenți universitari unguri la tot pasul, toți dând din mâni, aruncând în auzul meu vorbe de „spirit” grosolan — la adresa României și a „valahilor”! Ce era? Fițiica ungurească „Ujság” din Cluj, trecea din mână în mână, arătând tuturor, ca o deamătată ce e, golițiunea — sufletească, a cunoscutului jidovaș-redactor, care sub grăitorul titlu de mai sus își scoate în târg perciunii sclipitori în cea mai nespălată față dintre toate foile jidovești ale Ungurilor. Jidovul dela această zdreanță, venit mai eri alaltăieri dintr'un cuib din Munkács, își arată chiar dela început „indignarea”, că pe ulițele Clujului, ba chiar pe corso, în cafelele și — crucește-te ungurime — chiar pe coridoarele universității ungurești Francisc Iosif I, din „Cluj” — apoi în sălele de propunere, studenții valahi se folosese de vre-o trei ani încoace — zice — tot mai ostentativ de urgisita și bătărana lor limbă romanică, „deși în colțul unei table de publicații pe coridoarele universității spânzură și azi îngălbenită, prăfuită, acea somare-publicație, adusă în timpul rectorului lui Apáthy István, ca în sânul universității, afară de limba maghiară, alte limbi să fie mute”. E adevărat. Dar neghiobii și măgării de astea, pe un om serios nu-l pot interesa. Trebuie să notez, că de desubtul acelei publicații e așezată o scuițătoare. Eu de regulă aici mă scap de prisosul de salivă...

Fermentarea aceasta neobiceuită a colegilor unguri, m-a determinat să jertfesc „Juzii” 6 bani, și-mi procurai „ușagul”. M-am apucat s'o cântăresc. Era groaznic de grea. Vr'o trei saci de mînciuni — îndeosebi despre sara noastră de cunoștință, care din acest prilej inofensiv și sărbătorec, face un incident, care ar fi cutremurând temelile statului unguresc; o ofenză, adusă demnității studenției maghiare — pe care de altfel o mustră provocator pentru viața de agonie și chafuri ce-o duce. În sfârșit pervertind adevărul, parafrazează cuvântările înălțătoare ale oratorilor dela aceea frumoasă și memorabilă seară. Cetind toate bazaconile și tîmpeniile serise de acel descreerat, nu m-am mirat de loc că în colegii unguri s'a putut răscoli cunoscuta lor mocirlă de patimi șovine. Fie însă siguri toți jidănașii că aceste asmuțări, pe noi nu ne înspăimântă, iar domnilor colegi unguri — cu cari de altfel nu avem nici un amestec — le vom răspunde pe același ton și dela aceea înălțime — mai cu osebite acum — la caz dacă își vor spori și de altfel însuportabila ură. La acea seară de cunoștință nici unul dintre noi nu a făcut nici măcar aluzie la vre-una din multele învinuiri ce ni s'au adus.

Studențimea română din Cluj a avut până în prezent un cusur, din care au derivat toate rele atât în viața ei internă intimă, cât și în relațiile ei externe publice: nu a fost organizată, nu a fost concentrată și nu a fost solidară. Azi suntem binisor organizați și din toate puterile muncim să zidim la clădirea începută cu nădejde. Iar relele din trecut nu se vor mai naște. Solidaritatea se încheagă tot mai frumos. Și... va veni timpul, pe urma acestei solidarități, ca și în Cluj să vorbească tot omul care e născut român; trebuie în chipul acesta să facem pe ungurașii noștri și pe jidănașii lor să-și aducă aminte că puternică colonie a înflințat slăvitul Claudiu, și că n'au murit Români Clujeni, tribuni la 1849!

Un student valah.

Aviz abonaților noștri.

Rugăm pe stimații noștri abonați să nu uite a-și plăti fără amânare restanțele pe cvartalul trecut și să ne trimită totodată și abonamentul pe noul cvartal, înainte. Să-și aducă aminte de marele scop ce sprijinesc abonând acest ziar și să fie seamă de enormele piedeci materiale cu cari se tot luptă încă presa românească. Cu întoarcerea poștei așteptăm să ni se trimită toate restanțele, precum și abonamentul pentru noul cvartal Octombrie—Decembrie. În caz contrar ziarul nu îl se va mai trimite.

ADMINISTRAȚIA.

Pentru monumentul lui Vlaicu.

Au mai sosit:

Colecta românilor din **Beclean**, colectant d. Valer Șeuleanu, (suma 57 cor.):

Dr. Octavian Pavelea avocat, Dr. Ioan Prodan adv., Dr. Iulian Chitul câte 10.—, Dr. Ioan Moldovan avocat, Simion Bota, candidat de avocat câte 5.—, Florian Mihut, casar de bancă, Nicolae Ieșan comerciant câte 3.—, Valer Șeuleanu contabil, Vasile Pop cand. de avocat, Ștefan Dragoș farmacist câte 2.—, George Neșcuțiu oficial la percep., Ioan Rebrean casar de bancă, Grigorie Mălinaș învățător, Grigorie Micula, contabil, Petru Chirtoș învăț câte 1.—.

Colecta d-șoarei **Aurora Cimponeriu** din Vința (suma 26 cor.):

Dr. Traian Sincai adv. 10.—, Petru Cimponeriu preot 5.—, Sidonia Russu, Monoștor, Kövály Trajan, Aurora Cimponeriu câte 2.—, Cornel Gregan dir. de bancă, Teodor Tătar cond. cârtii fund., Petru Gașpar, Ioan Bratta, Elisaveta Iovin câte 1.—.

Colecta Românilor din **Târgul Murășului**, colectant d. **Silviu Russu**, (suma 81.40 cor.): Dna Letiția Hodos, Iclaudul-mare, 5.—, Dna Eli Grindean n. Hodos, Iclaudul-mare, 5.—, Dna Rozalia Russu, Târgul-Murășului, 5.—, Ștefan Russu, protopop, Târgul-Murășului, 5.—, Dr. Alexandru Muntean, Târgul-Murășului 5.—, Victor Manu, Târgul-Murășului, 5.—, Dr. Cornel Petrovițiu, Târgul-Murășului, 4.—, Dr. Nicolae Damian, Târgul-Murășului, 2.—, Dr. Traian Stoica, Târgul-Murășului, 2.—, Dr. Ioan Jantea, Târgul-Murășului, 2.—, Dr. Sever Miclea, Târgul-Murășului 2.—, Dr. Victor Muntean, Târgul-Murășului, 2.—, Andrei Maniu, Târgul-Murășului, 2.—, Florea Căpățînă, funcționar de bancă, Târgul-Murășului, 2.—, Constantin Rusu, Târgul-Murășului, 2.—, Dr. Ioan Pantea, avocat, Târgul-Murășului, 2.—, N. N., T.-Murășului, 1.—, N. N., T.-Murășului, 1.—, S. R., T.-Murășului, 1.—, Dna Zina Luchin, T.-Murășului, 1.—, A. Luchin, T.-Murășului, 1.—, Ioan Platoș, T.-Murășului, 1.—, Daniil Răchitan, T.-Murășului, 1.—, Nyistor János, T.-Murășului, 1.—, Aurel Petricas, croitor, Cluj, 4.—, Alexandru Borda, preot, Egerseg, 3.—, Dorif Șteu, preot, Mușin, 3.—, Pavel Suci, preot, Ghernesig, 1.—, Teodor Libeg, învățător, Filea, 1.—, Ioan Moldovan, învățător, Nașna, 1.—, D. Vidrighin, preot în Sânbenedic și casar la „Lumina”, T.-Murășului, 1.—, D-șoara Mărioara Russu, din București, 1.—, Al. Mihailas, Târgul-Murășului, 2.—, Neva Ghita Russu, student, Târgul-Murășului, 1.—, P. Răchitan, student, Târgul-Murășului, —20, I. Dumbulea, student, T.-Murășului —20, I. Fărcăș, student, T.-Murășului, —20, B. (?) Bucur, student, T.-Murășului, —30, I. Henteș, student, T.-Murășului, —20, I. Călușer, student, T.-Murășului, —20, Tr. Oliga, student, T.-Murășului, —20, Gh. Gliga, student, T.-Murășului, —20, T. Nicoară, student, T.-Murășului, —20, O. Nicoară, student, T.-Murășului —20, I. Rațiu, student, T.-Murășului, —20, P. Pitea, student, T.-Murășului, —20, Martina, student, T.-Murășului, —20, A. Baciu, student, T.-Murășului, —20, N. Truția, student, T.-Murășului, 10.—, A. Vodă, student, T.-Murășului, —40.

Colecta dlui **Pompeiu Demian**, din Sângeorgiu-român: Ioan Pop, 5.—, Karácsonyi A., 2.—, Pompeiu Demian, 3.—, Iustin Sohorea, 1.—, George Anton, 1.—, Aurel Sorobetea, 1.—, Dr. Victor Muntean, avocat în Ciachi-Gârbău, 30.—.

Rectificare.

La această rubrică, în numărul nostru 210, s'a publicat, că părintele **Liviu Iancu** din Zăbrani a contribuit, pentru monument, cu 10 coroane. Adevărul este, că dsa a contribuit 5 cor., iar dsoara **Ștefania Iancu** cu 4 coroane. De tot, nu 10, ci 9 coroane.

INFORMAȚIUNI

Care ar fi monumentul cel mai potrivit pentru Aurel Vlaicu?

Cetim zilnic despre frumoase porniri și însemnate colecte pentru ridicarea unui monument aceluia, care se numia Aurel Vlaicu. Asociația și zierele noastre au îmbrățișat cu deosebită căldură ideea aceasta.

Toate pornirile au în vedere un monument în piatră și bronz.

Cu riscul, ce-l are totdeauna o părere contrară, îmi exprim mirarea, că nu ne gândim la monumentul cel mai potrivit, la „monumentum aere perennius”.

În laudabilele noastre năzuințe uităm că putem ridica un monument mai trainic decât cel din granit și bronz.

Iată cum și iată de ce:

Monumentul nu ar avea rost decât în Bințișul, după ce s'ar aduce aici osemintele lui Vlaicu din București. Ne-am inaugura un loc de pelegrinaj, un loc de contemplații, un loc de învioreare sufletească, mai întâi noi, cei din apropiere, în satul simplu al Bințișului, la care Aurel ținea așa de mult. Și pietatea aceasta ar însemna **ceva**, neapărat destul de mult, pentru a se învrednici să fie exprimată prin dalta sculptorului.

Dar, după mine, alte considerații sunt mai hotărâtoare.

Rămășițele pământești ale lui Aurel sunt înmormântate în loc destul de bun. Mormântul lui e accesibil Românilor de pretutindeni. Mult mai accesibil decât în Bințișul.

În vremile tulburi de azi, și din viitorul apropiat, noi suntem și vom fi prea împiedecați în cultul idealurilor noastre. Se pot afla, chiar mâni sacrilege, cari să stărnească cu dinamită simbolul aspirațiilor noastre, cum au sfârșit „Crucea libertății” din Blaj.

Suntem oameni săraci. Avem nenumărate lipsuri. Trebuie să învățăm din toate și să întrebuițăm cât de bine, cât de rațional, banul care nu ni se prea îmbulzește în pungă.

Adevăratul monument, la care ținea și Aurel, este **casa lui natală**. La aceasta trebuie să ținem și noi. Aceasta să o decretăm de monument național.

Banii, ce se colectează pentru monumentul de piatră, să se întrebuițeze pentru un monument viu. Să se administreze la vr'o bancă, ori la mai multe din băncile noastre, cu interese de 6 proc. netto. Să zicem că se vor aduna 20.000 coroane. Suma aceasta, cu 6 la sută, ar da an de an, 1200 coroane.

Ei bine, cu 1200 coroane s'ar putea ajuta, an de an, ori vr'un tânăr tehnician de talent, ori vr'un meseriaș cu deosebite aptitudini tehnice, la ceva studii speciale tehnice, ori la deschiderea de atelier. (Eu imediat aș începe cu creșterea lui **Miron**, vărul lui Aurel Vlaicu, susținându-l bună oară la **Scoala de arte și meserii** în București.)

La poporul nostru aflăm mulți băiați cu înclinări pronunțate spre tehnică. Se perd însă din cauză, că nu fiecare băiat are părinte, cum era neica Dumitru pentru Aurel jertfind mii de coroane pentru a-l ține în școale, ba într'o vreme ajungând la marginea ruinei materiale, iar Aurel fără nici un ajutor, fără nici o perspectivă, tocmai când avea cea mai arzătoare trebuință.

De bună seamă, că din sfera în care planează acuma, zimbete și Aurel de mentalitatea noastră paradoxală, de a-i ridica monument costisitor după moarte, cât timp în anii tinereții nu s'a interesat nimeni de aptitudinile și înclinările sale pronunțate ajutându-l să și-le desvolte în conformitate, ei toată povara a rămas în spatele bietului neica Dumitru din Bințișul.

Și Dumnezeu să-i răsplătească lui neica Dumitru, că a făcut cât a putut. Alți părinți nu pot.

Nu monument de piatră ne trebuie, ei **oameni** cari să desăvârșească opera de progres a neamului!

Gavr. Todica.

P. S. Șirele de mai sus erau scrise, când îmi sosi numărul 211 al „Gazetei” din Brașov, cu apelul dlui inginer **Flore Bogdan** din Reghin, de a aduna bani pentru un **Fond Inginer Aurel Vlaicu**.

Catastrofa vaporului Volturno.

Arad, 13 Octombrie.

Oceanul are în fiecare an câte o hecatombă. Cojile de nucă, cari sunt vapoarele noastre cele mai mari pe întinderile nesfârșite ale stăpânirii lui Neptun, sunt nimicite din când în când de ger și munții lui de gheață, — cum s'a întâmplat anul trecut cu vaporul Titanic, — când de flacările mistuitoare ale focului, cum s'a întâmplat mai pe urmă cu **Volturno**, un vapor al societății „Canadian Northern”. Se pare aproape de necrezut ca o corabie să niară în valuri mistuite de flacări, fără să poată fi mântuită, când jur-impresurului ei, sunt valurile de apă dușmane focului.

Nu se cunoaște cauza catastrofei, care a cerut jertfă 135 vieți omenești. Se crede, că din negrija muncitorilor s'a aprins în partea din jos a corabiei magazinele cu combustibil și matrozii chirciliți ca mai totdeauna în astfel de împrejurări, nu s'au supus ordinațiilor căpitanului. Focul nu a putut fi localizat și a pătruns în cabinele pasagerilor.

Ca dintr'un mușinoi răsturnat au năvălit pe coperiș toți călătorii la primul signal de foc. S'a dat signalul să se deslege luntrile de salvare și să se înceapă mântuirea femeilor și a copiilor, de altă parte se îmbărbătau cei ce puteau fi mântuiți mai târziu, 20 de ore a ținut focul în o continuă agitație pe cei ce în gând luptau cu flacările focului, și valurile înfuriate ale mării, și vedeau înaintea lor sfârșitul apropiat. În 20 de ore s'ar fi putut mântui cele 700 vieți câte erau pe corabie. Dar de astă dată Vulcan, zeul focului, era înțeleș cu Neptun și apele scormonite de el înghițeau corăbiile de salvare ce se lăsau în gurile deschise ale valurilor. La început a dispărut corabie după corabie. Se părea că brazdele de apă sunt vii și isbesc pe cei ce se lăsau cu încredere pe spatele lor, 11 luntri de salvare au fost sfărmate și în urletul sălbatoc al Oceanului nimeni nu auzea nici vaețele celor din corăbiile de salvare, nici blestemele celor de pe vapor.

Era noapte și flacările luminau afunzimile și întinderile apelor. Marconiogramele, trimise în toate părțile, au chemat vaporul „**Carmania**” la locul nenorocirii; mai târziu alte două corăbii ceacă să se apropie: „**Devoniant**” și **Mineapolis**. Dar toate încercările rămân zadarnice, fiind valurile cu mult mai mari decât puterile celor ce se luptau cu ele. Una dintre corăbii ducea o mare cantitate de oleu, și din el s'a adus jertfă aruncându-l în valuri. Pojghița subțire de oleu a liniștit apa și în liniștea aceasta mesteșugită au părăsit pasagerii vaporul „**Volturno**”, trecând pe corăbiile venite în ajutor. Încă nu s'au îndepărtat **Carmania** și **Mineapolis** și cazanele de pe **Volturno** au explodat aruncând ultimele resturi de pe vapor în toate părțile. Tot mai adânc, și mai adânc, a brăzdat „**Volturno**” marea. La sfârșit un vârtej de ape rotoa în jurul dispărutului călăret al Oceanului.

Vânturile au biciuit din nou valurile, iar ștăpânul lor, Oceanul, pare că zicea:

— Cu unul am isprăvit! Frumoasă pradă și cei 135 oameni, dacă 521 au scăpat. Dar lasă, mai vin ei alții în giarele mele!...

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță neînsemnată schimbare în temperatură, în multe locuri ploii.

Prognostic telegrafic: frig, în multe locuri ploii. Temperatura la amiazi a fost de 8.6 C.

Un nou dar cultural al guvernului. Din întâmplare ne cade în mână nr. 36 al gazetei „**Progresul**” din Oravița, în care cetim următoarele: „**Duminecă (în 1 Septembrie) s'a inaugurat noul gimnaziu (unguresc!) N. Red. din Oravița. A fost o serbare culturală (ugurească! N. Red.), la care a participat lume, veselă de această frumoasă biruință (ugurească! N. Red.) Rezultatul înscrierilor pentru cl. I gimnazială a întrecut toate așteptările. Intr'un ceas bun!**”

Cu alte cuvinte, bucură-te neam românesc, că în Bănăt s'a ridicat pe seama poporului românesc, prin străruința unui fiu de dascăl românesc, a unui deputat ales de Români, a unui preot și asesor consistorial la Lugoj și a unui profesor de literatura românească dela universitatea din Budapesta, — un gimnaziu **uguresc!** Eljen Segeszku! Vivat „**Progresul!**” Progresăm!

Impăratul Germaniei în Viena. Din sursă bineinformată se anunță că Impăratul Germaniei, Wilhelm II va sosi Duminecă, în 26 Octomvrie, dimineața la Viena, iar tot în aceeași zi seara va părăsi capitala Austriei. Impăratul german va fi caspele împăratului Francisc Iosif în palatul din Schönbrunn. El a fost mai pe urmă în Viena în 20 Septemvrie 1910.

Urmasul lui Bogdanovici — episcopul Mihail Gruici. Ziarul „Zastva” din Neoplanta e informat că M. Sa monarhul, la propunerea guvernului ungar, l'a numit pe episcopul Mihail Gruici administrator al mitropoliei sârbești. Decretul acestei numiri va fi publicat în zilele cele mai apropiate, și în acest scop toți episcopii sârbi vor sosi la Carlovci.

Se afirmă că pentru numirea episcopului Gruici ar fi stăruit foarte mult contele Khuen-Héderváry, sperând că episcopul Gruici în calitate de administrator al mitropoliei sârbești va sprijini străduințele guvernului ungar în Croația.

Fundațiunea ziaristilor români. Cetim în „Libertatea”: Fondul ziaristilor dela noi, după darea de seamă a epitropiei chivernisitoare, a crescut mai nou, în lunile Maiu și Iunie cu încă 14.667 cor. 60 fil., din cari mai mult a venit dela d. Antoniu Mocioni de Foen, care a dat 10.000 cor. cari se vor și administra ca fond deosebit în Fundațiune. De tot în acest an s'au strâns până la 1 Iulie, aproape 24.000 cor. Și azi Fundațiunea e de 64.339 cor. 04 fil. — așadar a ajuns minimul cerut de statute (50.000), dela care Fundațiunea va putea începe a împărtași pe unii ziaristi de ajutoare.

E o frumoasă creștere care face cinste dăruitorilor și celor ce stăruiesc să se facă daruri în folosul ei.

Primul ministru în Viena. Ni se anunță din Viena: Primul ministru ungar, contele Ștefan Tisza a sosit azi dimineața aici. Scopul călătoriei lui la Viena e ca să continue tratativele cu ministrul de război, Krobatin în chestia urcării contingentului de recruți, și să se înțeleagă tot în această chestie și cu primul ministru austriac contele Stürgh. Ministrul de război a modificat programul militar, conform cererilor ambelor guverne, astfel că ambii primi miniștri, probabil, îl vor aproba acum. În cercurile bineinformate se crede că încă în cursul acestei săptămâni se va ajunge la o înțelegere definitivă în chestia noilor pretenții militare.

Contele Tisza se va prezenta în audiență la M. Sa monarhul.

Decretul ministrului de interne contra vexației automobilelor străine. E de mult cunoscut obiceiul autorităților ungurești de-a face neplăceri străinilor cari în călătoriile lor prin lume au nenorocul să se abată și prin țara noastră.

În anul acesta am înșirat multe cazuri. Ziarele franceze încă publicau impresiile unor corespondenți de război, cari fură despoiați de mașinele de scris, căci polițiștii unguri căutau să-i convingă că n'au lipsă de ele.

Ziarele nemțești la rândul lor au condamnat și ele gestul mitocănesc al autorităților din Deva cari au declarat-o arestată pe dna Take Ionescu.

De acum încolo însă, polițiștii unguri nu vor mai avea rara plăcere de-a aresta așa numai din capriț. Domnul ministru de interne vine cu un decret și le pune botniță.

Decretul trimis la toate forurile siguranței publice, oprește de-a se mai opri automobilele străine, fără motive serioase.

Bate „Telegraful”. Din Sibiu ni se scrie că articolul cu acest titlu, publicat în nr. 209 al ziarului nostru, a făcut pretutindenea („onoare” — excepțiilor) cea mai excelentă impresie. Numai „Telegraful” săracul, n'a zis nimic. Numărul de Sâmbătă al lui „bate” tot ca până aci...

România în situația internațională. Ziarul parisian „Le Temps” a interviewat pe senatorul

român d. *Scarlat Lahovari*, care se află acum la Paris.

D. Lahovari afirmă că situațiunea morală a partidului dela putere este excelentă și că tratatul dela București a inspirat chiar adversarilor politici un respect suficient spre a face să tacă polemicile prea pasionate. Prin acest tratat România s'a afirmat ca o putere eminentemente civilizatoare.

D. Lahovari socotește că acest tratat constituie o transacțiune viabilă și utilă și nu crede în revizuirea lui, deoarece o împărțire etnografică absolut exactă este cu neputință.

Europa întreagă, de aproape un veac, trăiește pe temeiul unui compromis în acelaș timp etnic și politic. Conchide că buna credință și dorința de a face bine sunt calitățile cele mai de seamă ale oamenilor ca și ale popoarelor pentru izbândă scopurilor lor și se feliță de sprijinul moral al Franței în opera grea a împăciuirii, mai ales că devotamentul ministrului Blondel, care a contribuit să strângă legături de solidă și leală amicitie cari să unească pe România cu marea sa soră latină.

Provizie de un milion și jumătate pentru guvernul Lukács. O nouă panamauă, o nouă dovadă a corupției și mocirlei în care se svârcolesc guvernele ungare pentru ca să se poată menține, a fost dată ieri în publicitate. Iarș e vorba de casa partidului, necesară pentru guvernele ungare ca să-și poată câștiga o majoritate la alegeri. Afară de milioanele câștigate dela „Magyar Bank”, marele financiar Lad. Lukács a mai câștigat încă un milion și jumătate pentru casa partidului muncii, aprobând în calitate de prim-ministru statutele unui casinou de jocuri hazarde á la Monte Carlo, care avea să se înființeze pe insula Margareta din Budapesta. Există adevă în Budapesta o societate numită „Forgalmi Részv.-társaság”, care înființase casinouri pentru jocuri hazarde în Abazia, Portorose și alte orașe.

Diracțiunea și membrii acestei societăți sunt tot unguri și era foarte natural ca ei să ridice o vatră a stricăciunii și în capitala „statului maghiar”. Lad. Lukács în calitate de prim-ministru a promis acestei societăți ca pentru cel puțin un milion coroane, care să se plătească pentru casa partidului muncii va aproba statutele. Societatea asigurându-și capitalul necesar și luând în arândă insula Margareta a plătit în fondul discret al guvernului suma de un milion și jumătate coroane, ceea ce au evitat că au primit secretarul de stat *Alexandru Jeszenszky* și *Adolf Kázár*. Când din cauza procesului Désy, Lukács a fost constrâns să-și deie dimisia, el i-a liniștit pe întreprinzătorii casinoului de pe insula Margareta, asigurându-i că el s'a înțeles deja cu urmașul lui ca să le aprobe statutele. Tot astfel de declarații a făcut și *Jeszenszky*, care a mai adăogat, că chiar contele Tisza l-a însărcinat să-i asigure că înțelegerea încheiată cu Lukács o va recunoaște și noul guvern. Acțiunile noiei întreprinderi au luat un avânt frumos la bursă și dela valoarea nominală de 200 cor., s'au ridicat chiar la 3000—3500 de coroane. Cu timpul însă s'a strecurat știrea că consorțiul care a luat în arândă insula Margareta are de scop a înființa un casinou pentru jocuri hazarde. Primarele țării, și chiar și ministrul de război au protestat împotriva realizării acestui plan. Întreprinzătorii însă erau cu speranțele cele mai mari având promisiunile lui Lukács și *Jeszenszky* și umblau prin străinătate să câștige capitalul necesar. Grupurile financiare din străinătate s'au informat însă la Budapesta, unde chiar pe atunci procesul Lukács-Désy își arunca valurile cele mai periculoase și astfel, temându-se toți de un nou scandal, au refuzat a lua vre-un obligo asupra lor. De sine înțeles că întreprinzătorii speriați s'au adresat lui Lukács, care din vilegiatura lui din Gastein a plecat imediat la Budapesta, unde a esperat ca ministrul de interne *Sándor János* să încheie un compromis cu întreprinzătorii ca să ridice localuri de jocuri hazarde în stațiunile balneare ale statului. Ba contele Tisza purtase tratative chiar și cu primul ministru austriac contele Stürgh pentru esoperarea unei concesii în favorul consorțiului în Baden lângă Viena. Tratativele n'au succes și în sfârșit consorțiul văzându-se păcălit a cerut ca guvernul Tisza să plătească toate speșele cari se urcă deja la 6 milioane. Contele Ti-

sza însă — după cum se afirmă — s'a învoit până acum numai la replătirea sumei de un milion și jumătate care se afla încă în fondul discret al guvernului.

Acesta este istoricul noiei mocirle a guvernului ungar.

Bătrânul Vlaicu la castelul Peleş. Joi, bătrânul Dumitru Vlaicu, părintele regretatului Aurel Vlaicu, venind dela București, a sosit la Brașov de unde și-a continuat drumul spre Binținți. Tot timpul l'a petrecut în societatea Românilor brașoveni, a vizitat liceul român și biserica s. Nicolae fiind primit cu multă dragoste de d. director V. Onițiu și d. protopop Dr. V. Saftu.

Bătrânul Vlaicu în drumul său spre Brașov, s'a oprit la Sinaia, unde a fost primit în audiență de M. M. L. L. regele și regina României. M. S. regina Elisabeta a plâns mult văzându-l și vorbind cu el. Suveranii României au avut duioase cuvinte de mângâiere pentru îndureratul părinte și s'au interesat de aproape de familia sa, iar la plecarea M. S. regele i-a dăruit ca amintire o placetă comemorativă de argint purtând pe o parte chipul regelui, iar pe avers biserica „Sf. trei ierarhi” din Iași, deasupra căreia regretatul Aurel Vlaicu a executat unul dintre cele mai frumoase sboruri ale sale.

Bătrânul părinte a rămas profund emoționat de primirea suveranilor României.

Parastas pentru Aurel Vlaicu s'a săvârșit Duminecă în 15 (28) Sept. 1913 în biserica parohiei gr. or. române din Bistrița, prin parohul-protopop Grig. Pletosu, de față fiind un numeros public. S'a ținut și un panegiric. A cântat un terțet de domnișoare „Plâng și mă tânguiesc.”

Nou medic român. Ni se scrie: Tânărul român d. Ioan Mateiu, originar din Hidis, a fost promovat de doctor în științele medicale, Sâmbătă în 11 l. c. la universitatea din Cluj.

Logodnă. Dșoara Vilhelmina Bakhmann magistr. postală reg. din Răbăgani și Traian Moga, notar dipl. din Răbăgani, logodniți. Cu aceasta ocaziune au trimis administrației noastre I cor. pentru fondul ziaristilor.

Căsătorie. Silvia Nicolescu și Petru Roșca absolvent de teologie, rigorosant în drept căsătorii. Felicitări!

Timpu în Europa. Presiunea a crescut pretutindeni și mai ales în Rusia; numai în vestul continentului a descrescut unde în canalul Mănecei și în Atlantic s'a format o depresiune pronunțată, sub 745 mm (743 mm la Brets). În partea centrală a Rusiei, în tot centrul, sudul și sud-estul Europei, presiunea este ridicată, între 760 și 765 mm. În centrul Austro-Ungariei o depresiune locală, sub 760 mm, a adus ploii în această regiune. A mai plouat în Franța și pe alocuri în alte părți din Continent.

Recordul internațional al unui aviator din România. Ni se anunță din București: D. Iocot. Beroniade, pilot al școalei militare de aviație, a obținut cea mai mare performanță internațională pe un biplan („Bristol” 80 H. P.), atingând înălțimea de 3200 metri.

Căpitanul Walter Krey, pilotul aeroplanului „Taube-Albatros”, a făcut un interesant sbor până la Constanța și înapoi, având ca pasager pe elevul său Iocot. Enescu. La înapoiere, întrepridul aviator, a întâmpinat mari dificultăți din pricina vântului.

În pădurea Lindigt, la câteva leghe depărtare de Leipzig se înalță un tumulus numit „mormântul francezilor”.

Acolo dorm somnul veșnic cei zece mii de soldați morți, în 1813, după sângeroasa luptă a națiunilor.

Cu ocaziunea centenarului bătăliei dela Leipzig comunele învecinate au hotărât să ridice pe acest legendar mormânt o piatră comemorativă, a cărei așezare solemnă va avea loc la 19 Octomvrie.

Cum să salute femeile steagul țării. Mai de mult „Le Figaro” a întreprins o anchetă, întrebând pe cetitoarele sale în ce chip ar putea saluta femeile steagul țării. Intre răspunsurile primite a fost și acela al poetei Hugues Delorme. Intr'o vibratoare poezie, poeta arată că femeile

ar putea saluta drapelul întinzând brațul ca în clipa solemnă a jurământului.

Satisfacția dată Aromânilor din Veria și Vodena. D. Titu Maiorescu, președintele consiliului român de miniștri a primit dela consulul general al României la Salonic un raport prin care se arată că primul ministru grec Venizelos a dat deplină satisfacție plângerilor formulate de Aromâni în contra colonelului Mazarakis, comandantul regiunii Veria și Vodena. Acel colonel a fost destituit și înlocuit cu colonelul Kanavazoglu, care a primit ordin să respecte drepturile Aromânilor.

Aromânii refugiați se pot înapoia în liniște la vetrele lor, prin Salonic.

Ziarul cotidian „Cuvântul” din Iași, dorind a îmbrățișa toate chestiunile naționale și a deveni din ce în ce mai mult un organ de luptă a cauzei românismului, roagă să i se trimeată corespondențe din Ardeal și Bucovina, privitoare la starea socială, economică și culturală a Românilor de pretutindeni, cum și la lupta politică pe care o poartă.

Ziarul va fi recunoscător pentru bunăvoința ce i se va arăta în această direcție, scopul său fiind să facă mai cunoscute în regatul liber chestiunile cari ne interesează pe toți.

Orice corespondență se poate trimite la adresa: „Cuvântul”, str. Ștefan cel mare, Iași, România.

Comandantul unui vapor italian terorizat de Muntenegreni. Din Roma vine știrea că căpitanul Bali de pe vaporul „Brindisi” s'a plâns autorităților că o ceată de Muntenegreni cari se aflau pe vaporul de sub comanda sa, l'au silit amenințându-l cu revolverul, să ancoreze în portul Dulcigno și că, deși a anunțat autoritățile imediat, totuși Muntenegrenii au putut să dispară.

Un aparat ingenios pentru cuplajul vagoanelor. Cătim în „Adevărul” din București: „Am fost cei dintâi cari am vorbit în presă despre noul aparat inventat de d. Brumărescu pentru cuplajul automat al vagoanelor. Îmi aduc aminte că am luat parte chiar la prima experiență ce s'a făcut la Gara de nord în prezența dlui Cotesu, directorul general al C. F. R. cât și a dlor inspectorii tehnici respectivi. Experiența a reușit de minune și cu toții am rămas uimiți de geniul inventiv al acestui român pentru care până acuma soarta a fost așa de ingrată.

Pare că văd și acuma cele două vagoane la care se aplicase noul aparat de cuplaj, venind cu repeziune unul contra celuilalt și prinzându-se apoi în chip automat cu o ușurință și o simplitate uimitoare. Mi-am zis atunci: iată o invenție mare în simplitatea ei, o invenție care va face să nu se mai înregistreze atâtea accidente mortale provenite din tamponarea vagoanelor făcută cu o ușurință uimitoare fără ca să-ți mai dea spectacolul trist al acarului care așteaptă, cu mâna întinsă, vagonul ce-l vine în față pentru a-l prinde.

O invenție mai mare în felul ei nu se putea! Dacă însă în România, în țara mamă, invenția lui Brumărescu nu a avut ecou, în străinătate însă ea a stârnit o întregă revoluție și ziarele cât și revistele mari științifice se întrec în a-i consacra cât mai multe coloane. Așa nu mai departe decât importanta revistă științifică „La Nature” în numărul său din 20 Septembrie curent vorbește prin pana cunoscutului tehnician francez R. Bonnin, în termenii cei mai entuziaști și elogioși de noua invenție a dlui Brumărescu: aparatul pentru cuplajul automat al vagoanelor de cale ferată.

După ce descrie cu toate amănuntele acest aparat, Bonnin arată modul simplu de tot în care funcționează: o manivelă care împinsă fiind înainte și înapoi, face ca vagoanele să se prindă și să se desprindă în chip automat.

Și această mare invenție costă foarte puțin și se poate aplica imediat la orice vagon de cale ferată. Și cu toate că e mare, cu toate că este eficientă, cu toate că este absolut practică acestei invenții nu i se dă în țară cuvenită atenție și aceasta pentru că este vorba de un bun român!”

x **CURSUL DE CROIT** pentru albitură pentru femei începe la 10 Octombrie n. Invățările se primesc permanent, și cu plată regulată.

Boros Bént-ér nr. 11.

A 1423.

Cronica socială.

Petrecere în Loamnăș. Comitetul parohiei ortod. române din Loamnăș invită la producția corală-teatrală ce va aranja, cu concursul unui grup de teologi din seminariul „Andreian”, din prilejul sfințirii școalei ortodoxe române care se va îndeplini Duminecă, în 6 (19) Octombrie 1913.

ECONOMIA

Bursa de cereale din Budapesta.

— După 50 kgr. —

	— 13 Octombrie.
Grâu pe Octombrie	cor. 10.34
Grâu pe April 1914	11.20
Secară pe Octombrie	8.—
Secară pe April 1914	8.72
Ovăș pe Octombrie	7.03
Ovăș pe April 1914	7.38
Porumb pe Mai 1914	6.36

Poșta Administrației.

Ilie Bursașiu, V. Săliște. Am primit 7 cor. în abonament pe quart IV. 1913.

Emil Drăgan Nyaradtău. Am primit 7 cor. în abonament pe quart. IV. 1913.

Grigore A. Marcu comerciant, București. Cu suma primită de cor. 40 abonamentul dv. s'a achitat până la 1 Septembrie 1914.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Un tânăr comerciant român,

care dispune de o prăvălie bine asortată într-un centru românesc cu avere de 20 mil cor., ar dori să se căsătorească cu o domnișoară română, care ar dispune de o zestre de cel puțin 10—15 mil cor. — Discreția chestie de onoare. Ofertele cu fotografiile să se trimită la administrația „Românului” sub deviza:

„Comerciant”.

PRIMA SOCIETATE DE CREDIT FUNCAR ROMÂN DIN BUCUREȘTI.

ANUNȚ.

Se aduce la cunoștința publică, că Vineri 4(17) Octombrie 1913 se vor trage la sorți Scrișuri funciare rurale, pentru un capital de Lei 2.262.000.—; din care:

Scrișuri 4% a 29-a tragere Lei 144.800.—
Scrișuri 5% a 64-a tragere Lei 2.117.200.—

Tragerea la sorți se va face la orele 3 p. m. în ședința publică în localul Societății, Strada Colței nr. 27.

DIRECȚIUNEA.

O văduvă inteligentă și iscusită în economia casei, în etate de 50 de ani, fără familie, cu avere de 6000 cor. în bani gata, ar dori să se căsătorească cu un bărbat de aceeași etate, fără familie și cu o avere sau venit ce li-ar asigura traiul vieții, eventual se ofere și de economă vre-unui preot văduv, fără familie. Ofertele să se trimită la adm. »Românului« sub deviza:

Ba 1470

»Văduva«.

Un scriitor

afllă aplicare în cancelaria subscribului pe lângă condițiuni favorabile. De preferit sunt cei cari cunosc cărțile funduară și pot scrie și la mașină.

Dr. Enea Andrea, avocat
Nocrich — Ujegyház.

(A 1456—6)

Caut

un candidat de avocat
cu praxă. — Intrare momentană.

Dr. Ioan Pop, adv.

(Po 1469)

Alba-Iulia (Gyulafehérvár.)

ANUNȚ.

Un tânăr comerciant român în etate de 26 ani cu practică bună pentru neșătorie dorește să se căsătorească la vre-un neșător din familie mai bună, zestre are 2000 cor. — Doritorii să se adreseze administrației sub deviza:

Po 1471

„Neșător”.

In atențunea publicului din localitate și din provincie.

VARGA GYÖRGY

maestru de cuptoare

Oradea-mare (Nagyvárad), str. Hid arul 19.

In marele său magazin se preșătește cele mai frumoase

cuptoare de olane samotte

cu prețuri moderate, atât pentru localitate cât și pentru provincie.

Reparările se execută cu prețuri moderate. (Va 829)

In depozitul meu de plane

infinitat de mine la 1850 și condus și acum de mine în Arad, strada Deák Ferencz 28 (în casa proprie). Țin în depozit plane vechi și noi.

PIANE PIANINE și HARMONII

In culoare cafenie neagră și mat, lucrate după sistemele-modele ale celor mai renumite fabrici cu mecanism englez și vienez, cu 3 pedale îmbrăcate în fier triplu.

(Ki 83, —12)

Țin în depozit fabricatele: Bösendorfer, Ehrbar, Stingl, Koch și Korselt, Thek, Lanberger și Gloss Petrof, Húttay, Neuburger, Hoffman-Czerny, Pattart, Luner, Richter, Frödl, Grammer-Mayer, Ast, Beregszászi, Stelzhammer. — Plane spre închiriere lunar dela 10 cor. în sus. Acordările le face specialistul meu d. Henrik Ehrbar. Taxa pentru acordare în oraș centru 2 cor., suburbii 3 cor., provincie după învoială. — Orică comandă, acordare ori reparare rog să se trimită la adresa

KRISPIN JÓZSEF

PRĂVĂLIE DE PIANE

A B A D, DEÁK FERENCZ-UTCA Nr. 28.

Bataturile, scortoșenia pielei, urci-
ciorii de pe mâni și din
față încetează în decurs
de 1 zi dacă folosiți
de 1 zi dacă folosiți
„CANNABIN”
1 sticlă 1 cor., francată
1 coroană 40 fil., 3 sticle
franco 3 cor. De vânzare
la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregăti-
tor: Dr. E. FLESCH, farmacie la „GORDANÁ” în Győr.

Telefon: 33. Fond. în anul 1899.

Barabás Gergely

sculptor
și întreprinzător de lucrări de beton.
MURÁŞ-ŐSORNEU (MAROS-VÁSÁRHELY)
Strada Régibárom numărul 34.

Execută: ornamente de ghips, de ciment
de teracotă în culori, de metalică și
peatră artificială, pentru clădiri; pereți,
despărțitori, și tavane de table de
ghips și după sistemul rabbit; înălțoare
moderne de ciment-beton, tablete
de granit și mozaic pentru terase.

Padimente excelente
artistice colorate.
Dolomito înălțoare
admirabile de fayence
Trepte, aștri mor-
mântale, garduri și
alte lucrări de beton
și pietri artificiale. —

Magazin permanent de tablete Rabbit
de ghips pentru pereți, și tablete de
ciment și mozaic. (Ba 826-20)

CORSETT CHIC
Fa 648

Cel mai modern atelier
de specialități de corsete
din sudul UNGARIEI.

Aduc la cunoștința on. dame că
execut cele mai elegante legătoare
de casă pentru pânțe și corsete
mari (Princés), la cari întrebunțez
numai oase veritabile de pește Pre-
țuri moderate.

soția **TEODOR FAUR**
lui **Timișoara-Iosefin**
strada Török numărul 1.

Ateliere de model: Deva,
Petrojeni, Vârșet, Pân-
ciova, Becicerecul-
mare, Madoș, Bereg-
szász, Törökbecse.

Cel mai natural și cel mai
modern miros de flori este

„Rosa Centifolia”.

1 sticlă 5.—, 7.50 și 12 cor.

De vânzare la:

Török Andor és Társa
drogherie

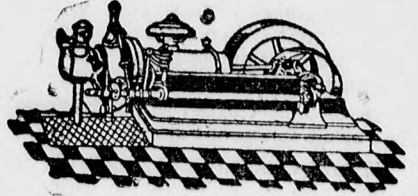
Arad, bulev. Andrassy nr. 20.

(To 1369)

Körber József és T-sa

LUGOJ, strada Timișorii n-rul 28.
(Casa proprie)

Lăcătușeri, atelier pentru repararea mașinilor, insta-
latori de apadote. Atelier pentru repararea pum-
pelor, a mașinilor cu benzină, motoare, mașini cu
aburi și mașini agricole.

Liptre autogenă cu cea mai deplină garanție Atelier
spectal. Turnătorie de fer și oțel.
TELEFON 184.

Gea mai bună carte bisericească!

CANTORUL BISERICESC

sau cuprinsul vecerniei, utreniei liturgiei pe
8 glasuri, împreună cu rânduiala serviciului
tuturor sărbătorilor de pe întreg anul și a
tipicului bisericesc. Aranjat de învățătorul
George Bujigan Aceasta carte
nu trebuie să lipsească din nici o biserică,
precum din nici o casă creștină. Cu peste
450 pagini. Prețul unui exemplar broșat e
10 cor., legat în pânză 12 cor., în pele 14 cor.

De vânzare la:

Librăria „CONCORDIA” (Tribuna),
ARAD, strada Deák-Ferenc nrul 20.

ve 885-60

VERES FERENCZ

atelier de măsurit cu putere motorică pentru zidiri și mobile
DEJ — (DEÉS) str. Ludovic Kossuth, nr. 63.

Magazin de mobile pentru prân-
zitoare, dormitoare și saloane.
icoane oglinzi, covoare și ...

Execută totfelul de lucrări pentru zidiri, mobile și orice
lucrări în această branșă, cu prețurile cele mai moderate,
din material excelent și uscat.

Montați de ghete de toamnă.

Ghete de prima ca-
litate, cu marca Sa-
lamander, pentru
domni și doamne
Coroane 16-50 și 20-50.
Magazin special **WEINBERGER JANOS**
ve 227-154 magazin de ghete
ARAD **TIMIȘOARA**
bulev. Andrassy nr. 20 (Tineret) Corato-Békeasz, Király-u. nr. 10.

PUBLICAȚIUNE.

În scopul esarendării pe 6 ani: de'a 1 Ianuarie 1914 a

Otelului „Concordia”

aflător în Lugoj strada Făgetului nr. 1288/2 ca otel, eventual
pentru alt scop.

Comitetul parohial român gr. or. publică

Licitațiune prin oferte închise pe ziua de
15 Septemvrie st. n. 1913 la orele 2 p. m.

Otelul este cu etaj. În parter se află o sală mare pentru cafenea
cu trei sale laterale și o cameră pentru pasageri, bucatărie de gătit, bu-
cătărie pentru cafenea, cameră pentru beuturi, cameră de bucate, 2
pivnițe cu 4 despărțăminte ș. a.; în etajiu sunt 2 trepte de urcare apoi
iarăș o sală mare, 9 camere pentru pasageri și pod corespunzător.

Lângă otel se află un local cu 3 camere, odaie pentru servitori,
spălătorie, grajd și șopron.

Mai departe pentru vară grădină spațioasă cu par, bucatărie de
vară, cameră de bucate și cameră pentru beuturi, un salet cu o sală
mare parchetată pentru petreceri și concerte, cu 2 garderobe și cu o
sală de mâncare spațioasă.

Condițiunile mai detaliate de licitațiune sunt puse la vederea celor
interesați în zilele de lucru dela 8—9 ore a. m. în cancelaria bisericeii,
ce se află în curtea bisericeii gr. or. române din Lugoj.

Oferțele în care reflectanții trebuie să însemne precis, că cunosc
condițiunile de licitațiune și le acceptează, provăzute cu timbru de 1 cor.
și cu vauiu de 10% după suma oferindă, bine sigilate sunt a se pre-
zenta până la ziua și ora sus indicată la mâna și adresa subrisului
v.-pre edinte al comitetului parohial în Lugoj.

Oferțele întrate mai târziu nu se iau în considerare.

LUGOJ, 25 Septemvrie v. 1913.

la 1450

Dr. Petru Maier,
v.-preș. com. par.

Mașini de cusut SINGER

biciclete
gramofoane
plăci

mai ieftine se pot că-
păta la

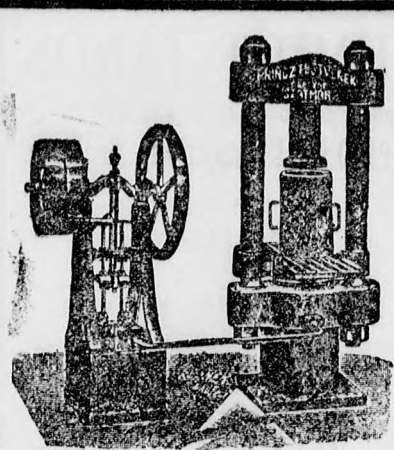
Habán József

műszerész (mechanic) (Ha 200—60)

Budapesta, VII. Almásy-tér 14.

Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis.
Correspondență în limba germană și maghiară.

Reparări execută ieftin.

P RINCZ TESTVÉREK

Atelier de mașini și pentru clădit mori în
Szatmár.

Pregătește petrine și orice mașini pentru
stors olei, mănate cu apă, mașini de desghio-
cat, sfărmat și prese, pe lângă asta cele mai
exacte transmisiuni cu tracțiune circumpețială.
Instalăm mori pe tain, ori cu cilindre.

„Vulkán” fântâni cu lanț

recunoscute ca cele mai ex-
celente dintre toate fabricațiile
de acest fel de până acum.

De vânzare exclusiv la fabricantul

IOSIF MARKUCZ

atelier industrial de lăcătușerie

Oradea-mare (Nagyvárad), strada Academiei n-ru 1.

:: Catalog de prețuri franco. ::

E rușinos și scandalos

să umbli cu ghetele murdare când
ghetele curățite cu nou inventata
cremă Ferbol în decurs de 5 minute
devin ca și noi. De vânzare în
orice culoare. Prețul unui tub 60
fl. Primim ghetes spră vopsire, 1
pereche 60 fl. În decurs de 3 ore
sunt gata. Sa 921

Toacuri de gumă: „Palma”, „Para”,
„The Star”, precum și șireturi
pentru ghetes și creme cu prețuri
foarte ieftine. Prețuri fixe.

Fiți atenți la firmă

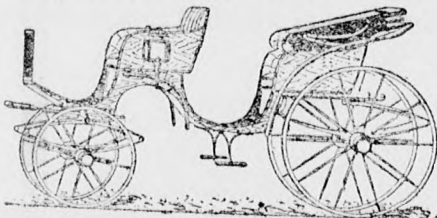
Sándor Dezső magazin
de ghetes

ARAD, strada Deák Ferencz numărul 8.

STEFAN REGEL, măestru de trăsuri

LUGOJ, str. Buziașului nr. 30. (Casa proprie).

Ofer onoratului public bogatul meu magazin de toffelul de
birje, drocare și toffelul de trăsuri țărănești.

Lucrările de faur,
reparările trăsurilor
și alte lucrări în
această branșă se
execută în mod
artistic. Re 1254

Prețuri ieftine.

ZADARNIC CAUȚI D-TA

(A 1367)

ghete frumoase, bune și
elegante, căci nu vei găsi
câtă vreme nu vei merge
să-ți cumperi ghetes dela
„Clobota roșie” (Piros ciz-
ma) a „Asociațiunii călțu-
narilor din Arad” (Aradi
cipészek termelő szövet-
kezete) piața Libertății
Szabadság-tér) nr. 14.

Asortiment foarte bogat de toffelul de ghetes pentru bărbați,
femei și copii, ghetes pentru picioare bolnave, etc., executate
elegant, din material durabil. :: Prețuri moderate.

O SINGURĂ INCERCARE VĂ VA CONVINGE.

Asociațiunea călțunarilor din Arad, piața Li-
bertății 14.

**Dacă suferi în
dureri de stomac!**

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele
mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA” (purgativul de fier) a lui SÁNDOR,

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare care
sunt lipite de ele și prin aceasta împiedică incuierile și toate morburile
ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgârșoari, arsuri, apăsare
de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fl., 6 sticle deodată 250 fl., 12 sticle 5 coroane.
Efectul purgativei de fier „LAXA” va fi permanentă dacă deodată
cu ea folosim

„Regenolul” balsam de stomac a lui SÁNDOR

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindecă orice soi de morburi
de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de
sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de co-
lică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 fleri.
Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul
original:

SÁNDOR ZOLTÁN
farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL”
la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

Restaurantul „Gambrius”,

este renovat radical și aranjat cu confort modern; bucătărie excelentă, vinuri curate excelente, prețuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1891

Cu stimă: **SZALAY IMRE**, ospătar.**Horváth Béni**

mehanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18 sz.

Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, atelierul său mehanic aranjat de nou, unde primește comenzi și reparări de lucruri ce aparțin în brânse precum mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone, etc. — Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

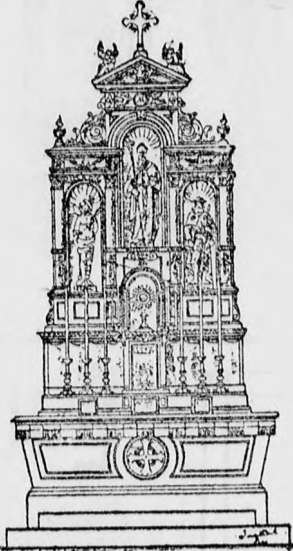
Reparaturile se efectuează repede și prompt.

Ho 1221

SCHMIDT JÁNOS

instituit pentru ridicarea altarelor în BUDAPESTA, Kőbányai-ut nrul 53.

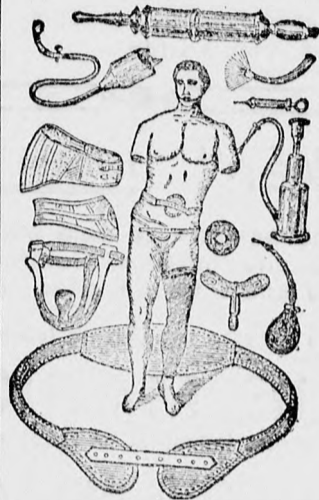
Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pe lângă prețuri convenabile. Se recomandă specialist de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimit gratuit precum și primirea muncii o face pe sepele sale proprii. Si 1163

Prețuri moderate. Condițiuni favorabile de plată. A apărut catalogul cel mai nou.

So 1438

F. STOIBER, mănășier
Sibiu—Nagyszeben, str. Poplicer nr. 1.

Mare depozit de mănuși de piele glacé, svedeză, nappa și alte pieluri fine. Dantele de mătăsă și zăbranic, mănuși. Totfelul de bandage p. hernie simple și duble, diverse centurione de tot felul, bandagii, apoi ciorapi de bărbați și de femei și rufe. Aparat pentru îndreptarea corpului la băieți și fete, cordoane pentru bărbați,

de la cele mai simple până la cele mai fine, irigatoare, mașini de cauciuc, jeturi de cauciuc și pernuțe de cauciuc pentru călătoria în tren, ciorapi de cauciuc, diferite articole igienice de cauciuc din Franța p. bărbați și p. femei. Toate fiind numai de calitate cea mai bună și în prețurile cele mai ieftine.

Moșele și societățile au prețuri reduse!

Institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cisnădiei 1-5

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

(Te 289-58)

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plăți simplă sau dublă a capitalului, asigurări de pensii și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infracțiilor (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912.

Capitalul asigurat pe viață achitat	E.	5,456,645 67
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912 (foc)	"	5,458,689 43
	(viață)	133,667 241—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	"	11,740,710—
	"	1,603,400—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc în serviciul Institutului cu condiții favorabile.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.